

V. 8.

~~N. III. 28.~~

Dissertationes medicae

DISPUTATIO MEDICA
CORPUS HUMANUM
SYMPATHE-
TICUM

fitens,

Quam,

Gratiosissima Facultate Medica

Indulgente,

Pro L O C O

in Eadem obtinendo

ad diem 19. Augusti A. C. M D C C I.

H. L. Q. C.

publice ventilandam

exhibet

MICHAEL ERNST ETTMÜL-

LER, M. F. Phil. & Med. Doct.

Respondente

Friderico Friedel/ Scaudiza-Ciz, Misn.

M. C.

LIPSIÆ, Typis JOH. GEORG.

DISPUTATIO
DE
SYMP
TOM

Gratulatione
L. R. M. P. H. & M. D. C. C. C. I.
L. R. M. P. H. & M. D. C. C. C. I.

MICHAEL ERNST EYHARDT
L. R. M. P. H. & M. D. C. C. C. I.
L. R. M. P. H. & M. D. C. C. C. I.

B. B.
DISSERTATIO MEDICA
De
CORPORE HUMANO
SYMPATHETICO,

S. I.

Cum prima post Reges exactos Romæ discordia esset orta, (Anno sc. IV. Olymp. 71. ab urbe condita 260.) & Patrum imperio plebs se subicere detrectaret, Menenium Agrippam, Oratorem ad plebem mittere Senatui integrum visum fuit, qui intromissus in castra nihil aliud, quam hoc narrasse fertur: *Tempore, quo in homine, non ut nunc, omnia in unum consueverant, sed singulis membris suum cuique consilium, suus sermo fuerat, indignatas reliquas partes sua cura, suo labore, ac ministerio ventri omnia quæri; ventrem in medio quiritum, nihil aliud agere, quam datis voluptatibus frui; conspirasse inde, ne manus ad os cibum ferrent, nec os acciperet datum, nec dentes conficerent; hac ira dum ventrem domare vellent, ipsa una membra, totumque corpus ad extremam tabem venisse. Inde apparuisse, ventris quoque haud segne ministerium esse, nec magis ali, quam alere cum, reddentem in omnes corporis partes hunc, quo vivimus, vigemusque, divisum pariter in venas maturum confecto cibo sanguinem; prout refert Titus Livius Histor. Lib. II. Cap. 32.* Non anxie jam in singula hujus Sermonis inquiram verba; hæc solummodo annotasse sufficiet, non a vero me abluere, si statuam cum oratore hoc, omnibus atque singulis corporis humani partibus suam dignitatem, suumque honorem esse servandum; siquidem vel minimæ earum ad totius corporis vel elegantiam vel utilitatem a DEO T. O. M. fuerunt condita; ita ut consensus hujus, quem partes inter se fovent, ratione non immerito Sympatheticum vocetur Corpus humanum.

S. II. Hoc nomine dum utor, non ad Veterum asyllum ignorantia; Sympathiam, refugium capio, qui naturalia *Φαινόμενα* explicare cum minus valerent, per Sympathiam id contingere clamitabant; Quodsi enim rationem

A

tionem

tionem redditurus, cur nephritici vomitu, ascitici dyspnœa laborent, per Sympathiam id contingere dicerem, & in sola hac notione acquiescere vellem, eidem me subjicerem iudicio, quod illustris *Tschirnhaus* in *Medicina mentis & corporis* de illis tulit; *Quid quæso*, inquit, *discriminis est inter rusticum, qui vocatur, cur acus magnetica se potius septentrionem versus, quam versus aliam mundi plagam vertat, candide suam ignorantiam fatetur, & inter talem Philosophum, qui profitetur, id per Sympathiam aut occultam qualitatem fieri, nisi quod hic finxerit Sympathia aut qualitatum occultarum vocabulum ad suam ignorantiam colore quodam inducendam*; Quin causæ potius, quantum possibile, sint evolvendæ, ob quas hic vel ille in corpore notetur consensus. Eodem igitur mihi jure hoc *συμπάθεια* nomine uti posse videor, quo actio Sympathetica, Curatio Sympathetica, Medicus Sympatheticus vocatur, quatenus actio per Sympathiam celebratur, Curatio per Sympathiam instituitur, & Medicus medelam morbis per Sympathiam opponit. Perinde tamen erit, loco hujus Conspirabilitatis, Consensus, Symmetriæ, Harmoniæ &c. vocabula substituere; denotant enim ista talem corporis nostri dispositionem, qua partes legitimam servantes *κρῶσις* & texturam toti decus, ornamentum, & commoda innumera conciliant, in statu autem p. n. constitutæ alia alii l. eandem l. similem molestiam communicant. it, qua pars parti in subsidium venit, & malum vel tollere vel mitius reddere conatur, & tandem qua corpus l. pars ab alia quavis re affici capax est.

§. III. Initio quidem insigne ornamentum concedit machinæ humanæ exterior figura & justa partium, quæ in perfecto homine celebratur, Symmetria. Cum enim cætera animalia terram spectent prona, talem homo organorum nactus est fabricam, ut os sublime gerat, coelum tueri, & erectos ad sidera tollere vultus valeat. Imo usque adeo constans in ea deprehenditur partium proportio, ut cognita vilissimæ partis, qualis unguis est, longitudine, de integra hominis statura reliquarumque partium magnitudine iudicium ferre Mathematici norint; dum e. g. hominis longitudini a capite ad calcem 90. ungvium longitudo æquat, eidem mensura respondet latitudo s. spatium ab apice unius medii digiti ad apicem alterius expansis brachiis interceptum, 90. sc. ungvium; it. spatium ab apice unius majoris digiti ad apicem alterius, divaricatis, quam fieri potest, amplissime pedibus, interjacens, 90. itidem ungvium; porro longitudo utriusque pedis a pube ad extremitatem calcis mensurando, quorum pedum

dum longitudo quælibet 45. est ungvium, quæ ad invicem addita 90. ungues producent. Singulæ vero partes quot contineant ungues, & quæ ratione mensura earum sit ineunda, disputatio: Ex Ungue Homo, ante 3. Iustra hic loci *M. Hempelio* præside habita docet. Hujus Symmetria ope Chirurghi verticem s. futuræ coronalis & Sagittalis concursum inveniunt, sive ægro capum propria manus dorso narium ad intercilium applicare, & medium digitum super frontem extendere imperent, sive ex manu ductione Celsi filium unum ab alterutra aurium media ad alteram per verticem trahant, alterum ab apice nasi ad verticem ducant. & quo loco hæc duo fila se ad angulos rectos interfecant, observent. Ob hanc proportionis constantiam factum est, ut cum Germanorum quondam Apelles, Albertus Dürerus, & Pictor quidam celebris ex membro quodam dato effigiem Crucifixi hic quidem pingere, ille vero sculpere susceperint, adeoque diversa petierint loca, absolutis artificiosissimis hisce operibus, sculptum picto appositum adeo illi ex arte responderit, ut nullus artificum quicquam in alterutro desiderare l. carere potuerit; quam historiam recenset *Syneretius Horr. fabric. Part. III. § 51. pag. 216.* Quemadmodum & ex eadem partium competentia Pythagoras, teste Plutarcho, collegit: tanto fuisse Herculem corpore excelliorem, quam alios homines, quantum olympicum studium cæteris pari numero factis anteiret. Ut taceam, longa quibusdam experientia observatum fuisse, nasi labiorumque mensuræ partium genitalium longitudinem l. amplitudinem in utroque sexu respondere. Tantum vero abest, ut Symmetriam hanc in solos viros cadere pronuntiem, & cum *Philosopho lib. IV. gen. anim. cap. 3. & lib. I. cap. 20. totam feminam aberrationem nature & quandam impotentiam* statuum, adeoque earum corpus cum *Elsholtzio Antropom. cap. 24.* imperfectius & minus Symmetrum judicem, ut potius eadem partium elegantia & harmonia gaudere elegantio rem sexum existimem. Quæ de navorum harmonia idem Elsholtzianus loc. all. tradit, subtilia nimis sunt, quibus impræsentiarum me non implico.

§. IV. Quid de pondere dicam? Eo venatorum sagacitas & experientia evecta est, ut, conspecto in arena l. luto Cervæ vestigio, de pondere feræ, foetuumque, quos in utero gerit, numero judicium ferre valeant. Ad quorum imitationem annon similis conjectura de hominis pondere industrio Indagatori subnasci possit, sagacioribus decidendum relinquo.

§. V. Sed ad internas corporis partes progredior, earundemque conspirationem hujusque causas investigare sustineo. Quæ de re *Galenus*

Comm. 3. lib. 3. Epid. scribit: τὰς νόσους γίνεσθαι τριχῶς, ἢ διὰ γυναικείων, ἢ διὰ τῆς κατὰ γένος ἢ ἔργον διακρίσεως i. e. Consortia fieri tribus modis, aut propter viciniam, aut propter familiaritatem generis aut operis. Generis familiaritatem seu similitudinem quod attinet, postquam observarunt Galeni affecta, ut plurimum ea, quæ ejusdem sunt naturæ, similia agere & pati, loco solidarum rationum quamplurimas adhibent inductiones. Cum cerebro nervos generis similitudinem participare dicunt, hinc eo graviter affecto, horum insimul actiones modo imminui, modo depravari, modo aboleri. Ab unius nervi punctura reliquos in consensum trahi, & totum quandoque corpus convelli. Ramos minores arteriarum eadem gaudere perhibent generis similitudine ac truncum & ramum majorem; inflammata igitur insigni arteria reliquas omnes intendi, pulsusque evadere durum. Et quæ alia allegant exempla. Quanquam autem non negem, sævam Cerebrum inter & universum Systema nervosum intercedere harmoniam, ita, ut uno vexeto vexetur & alterum, nec minus arteria una affecta altera in mali consortium trahitur; nullus tamen hactenus Medicorum ei incubuit labori, ut demonstraverit, generis similitudinem causam esse vel occasionem, ut nervus nervo, arteria arteriæ compatiatur. Merito igitur Inductiones a Galeno ipso cap. 5. ad Thrasibulum tanquam ad scientiam generandam ineptæ rejiciuntur. Non enim possunt singula, quæ sub uno genere comprehenduntur, sensibus vel mente comprehendi, & si comprehendantur, nihil aliud exin inferre licet, quam quod talia sint, non vero, quæ eorum sit causa efficiens. Rationes autem, quæ exin deducuntur, inter fallacias referendæ sunt non causæ ut causæ. Imo tantum abest, ut hæc hypothesi rem explicet, ut potius plus quam Cimneriis tenebris involvat. Si enim generis similitudo pro Sympathiæ causa sit agnoscenda, qui fit, ut affecto Cerebro non omnes semper nervi compatiantur, sed modo universalis exsurgat paralytis, modo particularis, modo totum corpus contrahatur, modo una alterave pars convellatur? qui fit, ut pleura inflammata reliquæ omnes in toto corpore membranæ non inflammantur? qui fit, ut uno arteriæ ramo anevrismate laborante, reliquus ductus arteriosus non in eandem elevetur molem? qui fit, ut quibusdam venis in varices elatis, totum Systema venosum iisdem non distorqueatur? Ita ut aliquid aliud præter generis similitudinem allegare necesse habeamus, quod e. g. hunc l. illum nervum, licet diversam plane a Cerebro gerat substantiam, afficiat, & cum eo συμπάσχειν jubeat.

S. VI, Si-

§. VI. Simili digna censura videtur altera à Galeno allegata causa & quæ sequitur, hypothesis; dum putat, duas pluresve corporis partes una affecti ex eo, quod uni eidemque operi, officio, functioni l. actioni sint præfectæ; Hinc non mirum, affecto diaphragmate musculorum intercostalium actionem lædi, cum utrorumque munus respirationi subserviat; non mirum, mammas gravidarum subito extenuatas abortum antecedere, juxta Hippocratis aphor. 37. sect. V. & aphor. 52. lac copiose profundentes foetus imbecillitatem sequi; cum enim mammæ æque ac uterus foetum nutriendi gratia sint formata, illas impositum sibi à natura munus effugere, hoc de officio suo desistente, ne frustra laborent, lactis copiam in suis receptaculis cumulando, aut retinedo in nutrimentum infantis mox morituri, aut saltem imbecillioris futuri, quam ut tanta egeat lactis quantitate. conf. Bayle Dissert. II. Verum enim vero quis muscularibus & mammis eam attribuet rationem, ut intelligant, ipsis cum diaphragmate vel utero hanc intercedere officii societatem? Eam ob causam Galenus de Caus. Morb. cap. 6. eos acriter reprehendit, qui de functionibus partium in corpore non aliter differunt, quam si hæ intelligentia regerentur, cum deberent earum, quas edunt, operationum causas ex ipsarum natura & structura deducere. Et profecto si huic muneris societati aliqua tribuenda est dignitas, omnes omnino atque singulæ corporis partes ægrotare deberent, minima earum, male affecta, cum omnes uni eidemque officio, hominis scilicet vitalitati conservandæ sint præpositæ. *Particule enim, verba sunt Galeni Comment. in Hippocr. de Aliment. ad actionem organi, corporis omnes partes ad unum opus h. e. ad vivendum consentiunt.*

§. VII. Majorem igitur meretur applausum Galenus, quod dixerit, viciniam, quæ inter partem & partem intercedit, sæpenumero causam existere, ut una alteram in molestiæ consortium trahat. Num detur actio in distans, qua corpus unum in alterum remotum medio non affecto agit, litigantur Philosophi, dari autem inter corpora sibi invicem adjacentia & vicina ejusmodi actionem & reactionem nemo dubitat. Quoniam flammam quandoque per ventum ad distans satis domos ferri easque consumere videmus, non miramur, simili miseria illas capi, quarum proximus ardet Ucalegon. Hinc in corpore humano per viciniam deglutitio læditur inflammationis tonsillis, per viciniam respiratio depravatur ob diaphragma ab hepate mole aucto, ventriculo nimis repleto, sero asciticorum extravasato compressum; per viciniam ventriculus diaphragma in motum convulsivum,

quem singultum vocamus, compellit; per viciniam uterus majorem continens foetum motus impotentiam & urinæ incontinentiam infert; per viciniam vesica urinâ & intestinum rectum sæcibus distenta partem reddunt difficiliorem. Quo commode referre licet continuitatem partium, qua mediante e. g. Cancer, gangrana, sphacelus &c. membrum aliquod occupantes latius serpunt, & proxime adstantes fibras similiter corrumpunt. Sive continuitas hæc sit naturalis, prout ex modo allegatis exemplis constat, sive p. n. dum sc. phthisicorum pulmones thoracis concamerationi undique accrescunt, atque exulcerationem hoc modo iisdem communicant; quemadmodum Trajecti ad Rhenum ante hos 3. annos musculos phthisici intercostales pure non solum foetos, sed vertebrae pariter atque costas cariosas conspexi; & hæc dum scribo, phthisicæ curam gero, cujus pulmones sensim magis magisque exulceratione corrupti pus per os ejiciunt, & muscoli intercostales arrosi per mammam dextram variis foraminibus pertusam materiam purulentam copiose evomunt.

§. VIII. Huic addo, quæ primo loco erat nominanda vasorum communitas; quemadmodum enim ista eum in finem sunt formata, ut fluida, quæ vehunt, vel ad partes deponant, vel a partibus revehant, vel e corpore eliminent; ita innumera toti imminent pericula, si ista suo muneri non rite præsent.

§. IX. Quæ ut clariora reddantur, hæc vasorum communicatio ex Anatomicis breviter demonstranda, atque exemplis illustranda est. Vide licet cibus atque potus ore assumtus per œsophagum ad ventriculum descendunt, ad ductum tum intestinalem provolvuntur, & digestionem peracta in duas partes secedunt, crassiôres sc. & sæculentas per anum ejiciendas, & fluidiores ad vasa lactea & cisternam chyli deponendas; atque mediante ductu thoracico in subclavia sinistra sanguini admiscendas. Sanguis hic chylosus ductum venæ hujus sequens cordi infunditur; hocque punctum illud est, a quo sanguis prodit, & ad quod ab ultimis corporis extremitatibus revertitur. Duplex autem est circulus, quem sanguis deseribit, alter a corde ad pulmones & ab his ad cor; alter a corde ad totum corpus, omnesque ejus partes, & ab his ad cor absolvitur. Truncus sc. arteriæ major ex corde prorumpens in ramos, rami in ramusculos, hi in vasa capillaria desinunt, atque sanguinem partibus nutritionis gratia concedunt, quicquid igitur superfluum, aut illis nutriendis minus idoneum est, resorbetur a vasis minimis, seu capillaribus partim venarum in majores semper ramos excre-

scentium,

ſcentium, rubicundam potiffimum ejus portionem immediate in cor reſundentium, partim vaſorum lymphaticorum, aqueas particulas vel ad cyster-
nam chyli & ductum thoracicum vel venas in ſuprema corporis regione,
conſtitutas revehentium. Dum igitur Maſſa ſanguinea hoc modo per partes
diſcurrit, varios ex ſuo ſinu liquores dimittit, qui peculiaribus vaſis conclu-
duntur & modo ſanguini reafſunduntur; ut ſaliva, humiditas ventriculi &
inteflinorum, bilis & ſuccus pancreaticus, modo e corpore eliminantur, ut
lac, ſemen, urina, ſudores &c. ſic pariter in Cerebro ex eadem maſſa ſangu-
inea per arterias Carotides & vertebrales eo propulſa ſegregatur fluidum
quoddam ſubtiliſſimum, Spiritus animales dictum, quod intra nervos hinc
inde fluctuat, ac motum & ſenſum præſtat. Per aſperam arteriam deni-
que, cujus rami bronchia dicti in pulmones deſinunt, aeris quædam portio
Sanguini admifcetur. Ut taceam vaſa, quæ diverſis partibus propria ſunt,
ut ductum hepaticum, cyſticum, choledochum hepatis & folliculo felleo &c.
quæ quædam nodum fruſtra facta non ſunt, ita ſi munere ſuo fungi rite præ-
hibeantur, diverſis partibus noxam inferunt.

§. X. His poſitis, quilibet ſibi concipere poterit, qua ratione fiat, ut
quæcunque in os ingerimus, modo per alvum reddantur, modo ex veſica
urinaria expellantur, modo partibus aſſimilentur &c. Operæ pretium omni-
no eſſet, hæc ſpecialius deducere; verum quoniam in nimiam molem ex-
creſceret diſputatio, ſufficiet forſan ſtatim p. n. circa vaſa examinari, &
ſpeciminis loco quosdam morbos allegaſſe, atque demonſtraſſe, qua ratione
Symptomata inter ſe connectantur, i. e. quomodo pars cum parte mediante
vaſorum communione inter ſe conſentiat.

§. XI. Et primo quidem ſi *œſophagus* male ſe habeat, atque deglu-
titio penitus aboleatur, ita ut nihil cibi potuſve ad ventriculum transmitta-
tur, macies & mors ſequitur, quatenus nullus chylus in ſtomacho elaborari,
inde nec ad vaſa lactea & ſanguifera propelli, nec partibus aſſimilari poteſt;
nutritione enim deſiciente, moritur homo. Eidem connexioni debetur,
ſi *ventriculus*, in quo primum chylificatio ſuum nanciſcitur principium, de
ſuo deſiſtat officio, atque corpus non rite nutriatur; primæ enim digeſtio-
nis vitia ſecunda, multo minus tertia, corrigere non ſatagit; & qualis chy-
lus, talis ſanguis, talisque totius corporis notatur conſtitutio. *Inteflinorum*
cum ventriculo & œſophago communionem morbus potiffimum declarat,
quem Ileum vel Miſerere mei vocant Medici; Quod ſi enim fœcibus per
intefſtina inferiora vel coalita vel compreſſa vel convoluta exitus denegatur,
ructus

rustus foetentes ad os ascendant, & excrementa sursum versus moventur, & ejiuntur. Quo major porro ex *vasis lacteis*, elaboratum inventriculo & intestinis chylum promte admittentibus, ad totum corpus nutriendum & conservandum, ut diximus, redundat utilitas, eo deplorabilis magis observatur integræ machinæ conditio, si vasa hæc muco quodam crasso lentoque obstructa, vel cicatricibus clausa fuerint; quid enim aliud, quam atrophia & tabes expectandum?

§. XII. Non prolixus ero in determinandis noxis, quæ vel toti vel partibus ex *vasorum Sanguineorum* communione inducuntur. Quodsi enim nimia sanguinis quantitas sub plethoræ titulo vasa repleat atque distendat, facili negotio extravasationes & exinde inflammationes ac hæmorrhagiæ enormes quovis in loco oriuntur; sin vero deficiat idem, lassitudines sequuntur, & nutritionis defectus; si crasis & mixtura ejusdem sit vitiosa, tot fædos habitus colores, Icterus, Chlorosin, & varia exanthemata exsurgere quis non videt? sin denique motu citatiore vasa sua decurrat idem, tot febrium agmina originē ducere in propatulo est. Notandus hic obiter est error vulgi pariter atque Chirurgorum, qui vano ac superstitioso conatu venas perforandas seligunt, dum e.g. modo venam cephalicā, modo basilicam, modo medianam ad diversos diversarū partium morbos tollendos pertundunt, quasi cephalica majorem nexum atque Sympathiam cum capite, alia cum hepate &c. haberet, cum tamen omnes isti rami ab uno eodemque trunco venæ axillaris originem suam trahant; cujus ramus quivis pertusus & capiti & hepati & alii cuivis parti laboranti atque V. S. indicanti opitulari potest; atque consultius sit, via maxime tutâ incedere, atque semper cephalicam, nisi partium conformatio obsit, secare, siquidem sub mediana muscoli bicipitis tendo, & sub basilica arteria & nervus latitat, quæ pertusa enormia Symptomata atque mortem ipsam accelerare valent. Si quis tamen venarum secundarum selectus sit habendus, is in Venæsectione revulsoria & derivatoria locum invenit; Utræque enim quemadmodum in eo differunt, quod illa in remotiore, hæc in propinquiore seu viciniore tantum fiat loco, ita in eo conveniunt, quod aliam sanguini arterioso motus determinationem addant, quo scilicet hic in partem affectam continuo & æquabili motu non feratur. Hoc insuper addendum, quod *Perraultius Essais de Physique Tom. I, Part. II, p. 201.* Sympathiam & conspirationem mutuum corporum viventium, qua hæc ab inanimatis distinguuntur, & singulæ partes in suo Esse conservantur, per commercium, quod Cor inter & reliquas partes inter-

intercedit, & Sanguinis circulationem supponit, deducit; nec ab illorum stet partibus, qui cor Soli comparant, ita ut, quemadmodum sidus hoc influentias suas cum tellure communicat, nihil vero ab hoc recipit, ita cor per totum corpus animalis calorem vivificum æqualiter distribuat, scaturiginis instar, ad quam tamen nihil observatur resfluere; quin potius supponat, singulas partes aliquid addere sanguini, ex quo ille demum suam nanciscatur perfectionem; sanguinemque toties, antequam partibus assimiletur, haut secus se habere existimet, quam monetam, quæ aliquoties supra typum poni & comprimi debet, antequam nitidam perfectam & debitam sortiat figuram.

§. XIII. Cum æque ampla fere sit *Lymphaticorum vasorum sphaera*, ac sanguineorum, facile intellectu est, partes & viscera corporis nostri communibus exposita esse injuriis. Quod si enim in toto habitu æqualiter stagnet lymphæ, Leucophlegmatiam infert, sin vero extra vasa prorumpat, in capite hydrocephalum, in thorace & pericardio hydropem, in abdomine ascitidem parit; unde corpus totum exsiccum & aridum reddi ac in circulum velut malo revertente digestionem in primis viis peragendas, ob lymphæ defectum, labefactari, atque sic humoribus blando rore non amplius temperatis delinitisque ad marcorem hecticum corpus pedetentim disponi necesse est, errore hoc in principio levi, in fine reddito longe gravissimo. Lymphæ porro existente viscida, acida, acri, scorbuticum miasma totum fere corpus vario modo afficiens vires acquirit, obstructions oriuntur, & materia concrevit modo gypsea, ut in ranula sub lingua, modo lapidea, quemadmodum *Regnerus de Graaff* ductum pancreaticum a calculo obsessum vidit; Et huc omnes defluxiones acres sunt referendæ, quæ potissimum in capite infinitis fere glandulis & vasibus lymphaticis turgente, auræque inclementiori exposito se manifestant; ita ut acris hæc lymphæ ex naribus & oculis copiosius profluens vicinas partes haud raro erodat. Si ve igitur ab hac vel alia causa lymphæ motus in corpore augeatur, non mirum quod oculi quandoque sub *πάρα* nomine, os sub ptyalismis titulo, mentula virilis sub gonorrhææ nothæ nomenclatura, genitalia muliebria sub fluoris albi notione copiosius eum evomant. In specie saliva si plane non ex ductibus suis excernatur, vel excreta copiosius in ptyalismis affectu extra os ejicitur, linguæ fauciumque ariditas subsequitur, sitis nimia ægrum vexat, appetitus prosternitur, chylicatio succumbit, imo alvus retinetur pertinacius; quem ultimum casum aliquoties, cum *Amstelodami Præleos rudimenta* ponere,

in ægrotis ptyalismo laborantibus observavi; ex voto autem alvus, nullo adhibito remedio, iterum respondebat, quando ægri jussu meo deglutiebant Salivam. Simile chylicationi obstaculum, toti quandoque corpori exitiale, objicitur, ubi humor gastricus legitimo modo non separatur. Quid de lymphâ intestinali dicam? nemo, credo, negabit, fæces alvinas juxta naturæ institutum excretum iri, si glandulæ prompte primis istis viis rorem suum concedant; sed ponas, nihil omnino hujus fluidi ad canalem depluere? annon fæces indurabuntur? alvus segnior evadet? in aliis corporis partibus eo copiosius deponetur serum, & in ore ptyalismos, in Capite Cephalalgias, in thorace tussis & dyspnoeas excitabit?

§. XIV. *Bilis* cum ad Chyli separationem & distributionem suam, tribuat symbolum, magnas concitat molestias, si tam quantitate, quam qualitate peccet; Imprimis vero si plane non secernatur, vel secreta per ductus calculo &c. obstructos ad duodenum pertingere non possit, intestina fæces legitimo modo non excernent, quinimo omnis bilis ad Massam sanguineam regurgitabit, cum ea ad partes properabit, & non solum solidas, ut cutem, tunicam scleroticam oculi &c. verum etiam fluidas, ut salivam & urinam, colore p. n. sub Icteri affectu tinget. Febris lactea puerperas vexat, dum uberior *Lactis* proventus ad mammas urgetur; Nec mirum. Lactis enim materia, quæ per uterum ad fœtum pro nutrimento hætenus derivabatur, nunc sub vasorum clausura Uterique contractura ad massam sanguineam regurgitat, in eaque motus hujus febrilis occasionem suppetit. Quibus lac abundat, dolorem sentiunt in regione spinæ dorsi, quoniam ibi loci vasa reperiuntur, quæ ad mammas deferre debent novum lactis proventum ob repletas ubique vias jam quasi stagnantem. Eadem lactis exuperantia & spontanea effusio, ut & continuata per longum tempus lactatio in causa pariter est, quod mulieres marcore corripit, debilesque observentur, absuntis & eliminatis hoc modo a massa sanguinea, quas ad partes deponere debebat hæc, particulis nutritiis. Vasa spermatica cum sanguineis continuari, si quis consideraverit, non mirabitur, languorem, totiusque debilitatem, imo quandoque maciem insequi nimiam *seminis* profusionem, genitura enim dum excernitur, Spiritus genitalis semper aliquid secum vehit, & semel excreta novo subinde supplemento ex massa sanguinea refarcitur, sicque corpus succo suo rorido, chylo nutritio & Spiritu animali defraudatur.

§. XV. Circa vasa *Urinam* secernentia & excernentia notandum; magnam

magnam Symptomatum seriem corpori imminere, hæc sicut se non habent. Ponas, nullam Urinam per Ureteres ad vesicam transmitti, serum Urinarium, in renibus plus minus alteratum, ad massam sanguineam regurgitabit, ex hac ad partes solidas varie transponetur, ac transcolabitur, & sanguis ipse, alique humores diversas alterationes & immutationes subibunt. Hinc angustia & anxietates præcordiorum ægros vexabunt; halitus atque sudor erunt foetidi, urinofi, facultates animales torpebunt; non raro epileptica pathemata, imo tumores pedum œdematosi & ascitides oriuntur. Nec mirabitur forsitan quispiam, in nimia Urinæ secretionem & excretionem, ut in diabete, sitim immensam, virium debilitatem, & maciem notari, cum non ferro solum, verum etiam succo nutricao & ipsa pinguedine corpus defraudetur.

§. XVI. Aliquam lymphæ partem ex poris habitus externi, tanquam ex totidem ductibus & vasis, per habitum sub sudoris & insensibilis transpirationis nomine continuo eliminari diximus. Quoniam igitur docente Sanctorio in *Medic. Static. sect. II. apbor. 59.* tanta fuliginum copia unico die, naturali hoc modo evacuatur, quanta per alvum vix 15. dierum spatio fieret, haud obscurum est intellectu, effluvia hæc vel parcius excreta, vel penitus retenta, in cute varias efflorescentias, stagnationes, obstructions, inflammationes, excitare, massæ sanguineæ texturam lædere, & cum subigi & a massa cruoris alibi statim separari minus valeant, ejus turgescientiam & febriles efflorescentias producere. Hinc quidam, qui referente Zacuto Lusitano lib. IV. *Med. Princip. Hist. 4.* triduo ab exercitatione abstinebant, i. e. διαπονήν promovere negligebant, protinus febricabant. Adeoque varii Medici, ut Sennercius de Febr. lib. I. c. 2. Rolfincc. *Metb. dignosc. & cur. Febr. cap. 41.* Horstig *Exerc. I. quest. 8.* Primerosius *Enchir. Med. Pract. lib. I. cap. 3.* πύκνωσιν, s. pororum cutis contractionem inter præcipuas febrium causas retulerunt. Imo fuerunt, qui hanc pro unica motuum febrilium causa agnoverunt, inter quos W. Cockburn *of the distempers of Seafaring people Part. I. pag. 27.* qui solennia febrium Symptomata ex hoc fonte satis ingeniose deduxit. Quoniam autem una cum particulis excrementitiis serum pariter nutritium & spirituosum per has vias ex corpore proscribitur, langvor totius necessario exsurgit, si nimium transpiremus; hinc ardente firio corpora nostra communiter minoris observantur roboris, & Hectici sæpe penitus absque aliis excessivis excretionibus absumentur & tabescunt. Et ratio quoque exinde patet, cur corpora, quo liberius & largius transpirant, eo uberiori opus ha-

beant alimento. Largior vero mihi de hac materia differendi alio tempore, de Corpore humano transpirabili acturo, suppetet occasio.

§. XVII. *Nervos* quod attinet, qui in Cerebro orti ad omnes omnino partes, dimissis ex truncis majoribus & plexibus suis variis ramificationibus, Spiritus animales vehunt, revchuntque, varia, ratione hujus vasorum generis, in corpore nostro celebratur Sympathia. Quemadmodum enim ea sanguinem inter & fluidum hoc observatur conspiratio, ut ambiguum relinquatur, utrum ἀμείωτος πνευματώδης, an hæc illius gratia peragatur, prout Magnificus Facultatis nostræ Decanus in *Circulo Anat. Physiol. progymn. XX. p. 324.* his verbis rem exponit. *Hoc sine ulla hesitatione assero, inter functiones reliquas, quas vitales vocant, & animalem singularem observari consensum; ita ut illa sine sensu & motu, hæc circa digestionem viscerum & sanguinis motum subsistere nequeant. Alimenti appetimus sensatione quadam stimulari, eaque sine motu nec assumere, nec digerere natura concessum; hæc postquam in chylum & sanguinem mutata & acrementis purgata, ut corpus totum, sic Cerebrum quoque irrigant, huicque ac functionum animalium opificibus alimentoniam atque materiam instillant; quod quemadmodum sine pulsu cordis fieri haud poterit, ita Spiritus in Cerebro ex sanguine producti huic motores existunt primarii; i. e. redit partibus singulis suum munus actum in orbem, & Spiritus eosdem, quos animalibus functionibus præesse dicimus, cæteris partibus Digestorios, chylicatorios, respiratorios &c. minus absurde appellare liceret; ita haud obscure apparet, quid timendum sit toti corpori, Spiritus animales si non rite fecernantur, & distribuantur. Cum enim hi non solum ex principio suo i. Cerebro verius omnes partes, sed & a partibus versus cerebrum per nervos ferantur, & qui huic nervo insitabant jam, mox per alium influant; Cerebrum cum partibus, partes cum Cerebro, & partes cum partibus *συμπύκνωσεν* posse, juxta ductum nervorum, quis non videt; quoniam sensus atque motus Authores existunt, eis plus minus deficientibus, functionum harum vigor perit, & totius corporis debilitas & ruina sequitur. Sin vero penitus non influant, ut in Apoplexia, & paralyti, sensus motusque exers jacet æger, membra laxa propendent, & sphincteres ani ac vesicæ resolvuntur, ut excrementa eorundem sponte prolabantur, imò diutius si perseveret malum, membri atrophia & contabescencia est metuenda. Ad hæc placido & continuo motu Spiritus per nervos influere jussit provida natura; inordinate tamen si moveantur, hujusque motus impressionem in Cerebro accipiant, totum corpus singulaque membra stupendo modo sub*

Epi.

Epilepsiæ affectu concutiuntur; Sin vero in parte quadam in confusum adigantur motum, tum hi recurrentes vel ad plexum vel ad Cerebrum, per alios nervos eundem inordinatum continuant motum, sicque in aliis partibus per consensum convulsiones excitant, id quod ex sequentibus uberius constabit.

§. XVIII. Tandem circa *vasa aërea* monendum, quod quemadmodum eum in finem ista aërem adducunt, ut motus sanguinis servetur fartus atque tectus, ipsiusque *urgens* illibata perftet, humores secernendi ad secedendum in diversis Colatoriis melius disponantur, sanguificationis negotium promoveatur, ac ipsa toti vitalitas concedatur; ita denegato vel impedito plus minus aëris per hæc vasa transitu, sanguis hoc motore & exaltatore destitutus, ac a vasis & partibus renitentiam passus in motu suo sistitur, & ad coagulationem pronus redditur, secretio humorum vel impeditur, vel aboletur, sanguificatio rite non procedit, sed vitalitas perit, i. e. homo moritur. Si vero aër variis miasmatis impregnatus humoribus admisceatur, noxas quamplurimas adfert, de quibus infra.

§. XIX. Ut quibusdam exemplis rem illustrem, *Dentitionem* primo examinabo. Dentes dum erumpunt, vel erumpere tentant, præter prurimum, dolorem, tumorem, ptyalismum, qui læsa vel maxime vicina parti obveniunt, observantur non raro tussis, raucedo, asthma, anorexia, aepsia, singultus, vomitus, alvi fluxus, catarrhus suffocativus, vigiliæ nimix, atque Epilepsia. Quæ affectuum syndrome facile hoc modo explicabitur: Scilicet quoniam sanguis una cum spiritibus in dentitionibus copiosus movetur, ille autem ob dentes undique prementes (unde pruritus & dolor) non æque feliciter a venis absorbetur & reducitur, (Hinc tument gingivæ) pars ejus serosior, quæ ad secedendum magis prona est, a glandulis vicinis, ductibusque salivalibus excipitur, & ad oris cavitatem deponitur. (Hinc ptyalismus) Seri hæc portio si acris existat, & ab infantibus, supinis præsertim cubantibus, deglutiatur, non parum fauces & laryngem arrodit, atque tussim & raucedinem excitat; sin eadem ad ventriculum deponatur, asthma stomachale, anorexiam, aepsiam, singultum & vomitum producendi capax est. Imo si ad intestina devolvatur, una cum sero glandularum intestinalium ob turgescientiam modo dictam alvi fluxum concitare valet. Quemadmodum eidem salivali sero vel per laryngem ad pulmones delabenti, vel stagnanti, aut orgasmo majore prædito vel nimia condensatione & visciditate peccanti catarrhus suffocativus in acceptum est referendus. Tandem spiritus animales molestam doloris vel a tumore vel

acrimonia excitatam sensationem per nervulos paris quinti ad dentes abeuntes ad sensorium commune deferunt, adeoque vel continuo influendo vigiliarum nimiarum, vel impetuose ad partes per alios nervos irruendo, motuum convulsivorum, & epilepsiae autores existunt.

§. XX. Circa superiorem coporis regionem de Catarrhis adhuc quaedam dicenda sunt; Fernelius enim in Pathol. lib. IV. cap. 4. hoc caput inter & universas corporis partes supponit commercium, ut cum duplicem materiae catarrhalis locum, intra Cerebri ventriculos alium, alium in externis capitis integumentis, intra cutem sc: & cranium verticis statuatur, hanc ibidem collectam ad externas corporis partes intra cutem & carnes deferri doceat: Verum quoniam nullum humorum motum nisi mediantibus vasis contingere posse certum est, huic sententiae subscribendum non erit, nisi talis vasorum communio fuerit demonstrata. Ut taceam, raro illam seri excrementitii intra cranium huiusque integumenta molliora collectionem praecedantem in Catarrhis observari; quin potius verosimilius videatur, eam a sanguine immediate per arterias ut ad omnes partes, ita ad capitis integumenta deponi.

§. XXI. Ex medii ventris affectibus frequentem satis atque funestum ut plurimum morbum phthisin examinabo. Symptomata enim, quibus vexantur aegri isti, sunt tussis pertinax ac diuturna, dyspnoea, contabescencia totius, atque febris lenta. Acrimonia enim seri ac puris intra pulmonis lobos collecti asperam arteriam huiusque ramos continuo vellicans tussis auctor existit; Et quoniam vesiculae pulmonales tabo hoc refertae expandere nec contrahere se norunt, respirandi difficultatem inducunt, ita ut Suffocationis metus haud raro oboritur. Cum vero sanguis juxta circulationis Leges nunquam non per affectos pulmones transmeet, purulentas semper secum devehit particulas, unde mixtura ejus turbatur & febris oritur; omnes ex eo secernendi humores, adeoque liquor gastricus corrumpuntur, qui cum rite digerere alimenta potens non sit, partes suo defraudantur nutrimento, & contabescencia totius ac facies Hippocratica necessario sequitur.

§. XXII. Stomacho atque Lieni infinitum in viscera & functiones esse imperium Helmontius in tract. *Jus duumviratus* demonstravit. Imperantiarum tales evolvam aegritudines, quae licet alii parti magis sint propriae, ex stomacho tamen originem ducunt. Sic dantur vertigines, tussis & asthmata stomachalia. Vertiginem quod attinet, non ad fuligines & vapores ex ventriculo ad caput ascendentes cum plebe est refugiendum, viis o-

mai-

mnibus contra horum injurias sufficienter munitis, quin contingere posse hunc consensum existimem, si materia e. g. acris vellicans in stomacho stabuletur, hujusque parietes in spasimum concitet, unde contingit, ut Spiritus animales copiose satis per nervos octavi paris ad locum affectum, stomachi potissimum orificium sinistrum distributi, hanc sentientes molestiam inordinate & undulatorio modo ad principium nervorum, Cerebrum sc. recurrant atque resiliant, ibique socios suos ad eundem invitent motum & vertiginis incommoda inferant. Tussis vero ex stomachi vitio exsurgit, vel quando parietes hujus male lacessiti diaphragmatis fibras, quas dextrum orificium attingit, pariter commovent, & quos continet hoc, Spiritus ad talem motum p. n. stimulant; vel quando ob eandem vellicationem Spiritus intra octava conjugationis nervos constituti ad plexum suum recurrentes eundem motum inordinatum per alios nervos huic insertos e. g. per eos, qui ad organa respiratori dicata abeunt, continuant, huncque motum convulsivum thoracis excitant. Simili fere se habet modo asthma stomachale; fingas enim, infarctam esse materiam crassam, viscidam ac pituitosam, intra ventriculi sinum, hæc sane quacunque ratione agitata turgescere & inflari quasi incipiet, adeoque asthmatica Symptomata producet, partim, quia sub inordinata hac ventriculi distensione liber diaphragmatis descensus ad legitimam inspirationem summe necessarius impeditur, partim quia diaphragma modo supra indicato vellicatur, ut ejus convulsio tandem & hinc perverfus sub respiracione motus sequatur.

§. XXIII. Quid de liene dicam? Mslum Hypochondriacum multifaria, modo pauciora, modo plura comitantur Symptomata, ita ut aliquando LXXX. simul in uno ægroto deprehensa sint. Misc. Nat. Cur. Dec. I. Ann. I. obs. 63. hujus autem causam sedemque lienem potissimum accusat, morbumque lienosum die *Wils Beschwehrung* vocat vulgus. Nullo vero suo merito. Locus enim, quem in hypoch. sinistro monstrant Hypochondriaci, dicentes: *Die Wils sticht mich*; Coli portionem in homine continet, non lienem, qui potius altius aliquantum ad posteriora atque vertebra versus locatur, atque diaphragmati immediate adjacet. Licet autem inflatio, inflammatio, scirrhus lienis &c. in hypochondriacorum Cadaveribus se manifestaverint, nullo tamen modo causa sed effectus morbi hæc aberrationes fuisse videntur. Quicquid etiam regerat *D. Stahl Disp. de Vena porta Porta malorum pag. 38.* ea enim, quibus opinionem hanc defendere satagit, argumenta nihil magis evincunt, quam posse lienem quandoque dolores, infla-

flationes, tumores, durities perpeti, quod non nego; cum probare debuisset, lienem in malo hypochondriaco pro subiecto morbi recte accusari. Illud equidem haud raro contingit, ut vomitus cruentus lienem vitiatum sequatur, vasis brevis uno alterove ramo e liene simul majori existente, in ventriculum ad calami scriptorii magnitudinem hians; prout testantur Wedelius Exerc. Semiot. Pathol. cap. 36. & Stahlus loc. all. Denique non audiendi sunt Veteres, qui lienis recrementa sub hæmorrhoidum fluxu ex corpore eliminari credebant. Quanquam enim cum Verhayn Corp. Hum. Anat. Tra&. II. cap. 10. hæmorrhoidalem internam sæpius ex ramo splenico oriri statuam; sanguinis tamen circulationis Leges Veteribus absconditæ per venas non ad partes sed a partibus revehi sanguinem docent; i. e. sanguinem per venas non ad intestina descendere, sed ab his ascendere, postquam scilicet ab arteriæ mesentericæ propaginibus eo fuerat depositus; contradicente quamvis in hoc Aquapendente, de operat. Chir. qui venam hæmorrhoidalem internam nullam arteriam sibi comitem seu adjunctam habere ait.

§ XXIV. Inter Renum vitia calculus commemorandus venit, qui variis se prodit Symptomatibus, nausea puta, vomitu, colica, affectione hysterica, cruris stupore atque molesta testiculi retractione; Quibus quandoque Ischuria lethales, vigilia, abortus, epilepsia, lethargus, superveniunt. Quodsi enim lapis inæqualis, variis angulis atque cuspidibus præditus in rene se movere incipiat, renis atque ureteres membrana vellicabuntur, & in spasnum adigentur, hinc Spiritus animales motum inordinatum per nervi sexti paris ramum ad plexum hujus continuantes & ad intestina, ventriculum, uterum, diaphragma, crura & testiculos per alias ramificationes delati similem spasnum & motus convulsivos concitabunt, atque colicæ, affectionis hystericæ, respirationis difficilioris, abortus, cruris stuporis, atque testiculi retractionis authores existent; Quodsi vero iidem ad nervorum principium eodem inordinato motu ferantur, haud raro contingit, ut vigilia, motus convulsivi externarum partium atque ipsa epilepsia inde sequantur. Sin vero utrique renes usque adeo calculis sint obsessi, ut nulla penitus Urina in illis fecernatur, quid mirum Ischurias lethales, & omni humiditate in Massam Sanguineam retenta, ob Spirituum torporem & inundationem lethargum funestum produci.

§. XXV. Tempus me deficeret atque charta, si Uteri, quem Hippocrates

lib. II. de Morb, Mul, πάντων τῶν νοσημάτων σίτιαν, i. e. omnium mor-

bo-

borum causam, & Democritus in Epistola ad eum, Sexcentarum arummarum innumerarumque calamitarum Auctorem vocant, Sympathiam, quam cum aliis partibus habet, delineare fustinerem. Habet enim hic suas arterias, suas venas, habet nervos & vasa lymphatica, habet ductus proprios, tubas Fallopianas, ovaria, atque vaginam. Prolixius eam demonstrarunt Sennerius Pract. Med. lib. IV. Part. II. sect. III. cap. 3. Bayle Dissert de Sympathia variarum corporis partium cum utero. Fontanus de Morb. Mul. lib. I. cap. I. alique.

§. XXVI. Has Sympathias, hos Consensus qui probe trutinaverit, omnium Symptomatum, cuicumque etiam morbo superveniant, connexionem facile inveniet, & causam cognoscet, quomodo dens discissus pariat Epilepsiam, & mortem (vid. Bartholinus Anat. lib. IV. cap. 12.) abcessus hepatis, pancreatis, lienis, mesenterii per vomitum pus externare queat. Bonet. Sepulchr. lib. III. sect. 8. obs. 40.) decoctum Nicotianæ cum cerevisia ad abigendam scabiem capiti applicatum vomitus & secessus concitaverit? (Stiffer. Astor. Laborat. Chymici specim. II. p. 7.) acus crinalis deglutita ex vesica potuerit excindi? (Transact. Angl. Ann. 1700 pag. 455.) Maniacus hæmoptoicus & phthisicus factus fuerit? (Dodonæus Obs. Medicin. 10.) titillatio auris tussim excitet? quod quotidianæ experientiæ *Φαιόμενον* est; quomodo fonticuli, vesicatoria, & setacea uni parti applicata toti corpori emolumentum afferant? &c.

§. XXVII. Merito autem hic quaeritur, qui contingat, ut, cum talis detur vasorum continuïtas, & communio, unum alterumve membrum aut viscus solummodo patiat, non autem reliqua, ad quæ pariter idem vas terminatur? Rem eleganter explicat nobile illud Anglorum par, Ridleus & Willifius. Ille siquidem in Anatomia Cerebri pag 173. hoc modo disserit: *And here also furthermore give me leave to add, by Way of conjecture, that the reason, Why the Soul hath not an equal Command over the nerves, dedicated to the vital and natural Motions, is the early date or commencement of the office of those nerves, by which means they contract an habitual irresistible Influx, much less so in those belonging to the respiratory function, the exercise Whereof is of a later date; and lastly, the influx is not in the least so habitual in those other, subservient to the organical functions of the limbs, inasmuch as they are not capable of being exercised, till a much longer time after, and then not so interruptedly, as either the first, or the second, but gradually, and with intermissions.* Hujus vero verba in Pathol. Cerebri cap. 4. ita se habent: *In pueris, qui af-*
festi-

fectibus cordis & membrorum exteriorum exercitiis nondum assuverunt, materies spasmodica in nervos proximos, eos scilicet tertii, quinti & sexti paris sapius incurrit; quare illis faciei ac oris partes maxime convelluntur; rarumque est, & inassuetum iis, viscera & præcordia, prout in adultis attondi, motu inordinato affici; E contra in provecta aetate hominibus, aditu ad nervos paris vagi & intercostales, uti ad istos spinalis medulle magis patente, partes, quas nervi illi respiciunt, frequentius convelli solent: hoc tamen cum discrimine, quod in tenerioribus & iis, qui sunt valde ætate, quibus ob passiones animi præcordia & viscera sæpius perturbantur, materies spasmodica nervorum interiorum ductus apertiores promius subit; illique propterea spasms in abdomine & thorace excitatis magis obnoxii redduntur. Et Cordemoy du discernement de Corps & de l'ame magna cerebrum inter & stomachum sympathiæ rationem redditurus dicit, embryonem, dum sentire incipiat, vix alibi, nec ullam hominis tam intra quam extra uteri ergastulum constituti partem prius sentire, quam orificium stomachi; Hinc accidere, ut etiam primum ex Cerebro eo alluciantur Spiritus animales, & per iteratam hanc sensationem semita fiat maxime patula, unde levi motu paretur via Spirituum animalium ex cerebro ad stomachum. Quibus tamen Idiosyncrasia est adjungenda, cujus ope inter oculum & digitum annularem puellæ singularis notatus fuit consensus. conf. *Act. Med. Hafn. Tom. V. pag. 140.*

§. XXII. Equidem objici mihi a quibusdam videor, Consensum partium hæcenus allegatum non a vasorum continuitate esse deducendum, sed ab humorum, quos hæc vehunt, motu. Sic *D. Stahl Disp. de Hemorrhoidum internarum motu cap. 5.* hæc habet verba: *Nilhil facilius & latius, in distans extenditur, & disseminatur, quam motus; Et totum negotium consensusum, si paulo tantum exactius consideretur, semper in motibus fundatum deprehenditur, non vero æque in communione vasorum, viarum, meatuum.* Sed sciant hi, me cum eis maxime consentire. Dum enim Sympathiam, per vasa adstruo, hæc non respicio, tanquam corpora solida partibus annexa, quemadmodum funis, si trahatur, trahit pariter & movet corpus, cui alligatur; sed quatenus vasa sunt, i. e. quatenus continent fluidum in se, quod ad diversas corporis partes ducunt, hisque per illud labem communicant. Nihilominus ipsi fatebuntur, omnem sensum non semper a motibus dependere, e. g. eum, quem per continuitatem fieri diximus; dum sc. cranii parte dextra percussa in sinistra resonitus oritur, vel dum moles infantis in uteri ergastulo conclusi urinæ incontinentiam & erurum spasmos Matri concitat.

§. XXIX.

§. XXIX. Sed progredior ulterius, atque illam examinabo Sympthiam in corpore humano, quam natura parti uni alterive affectæ subsidium latura excitat. Νῆσων Φύσις ἰντροῖ i. e. morbis natura medentur; aurea sunt verba Hippocratis. Profecto ut vera fatear, non Medicus sed natura curat morbos; Hæc tot crises excitat, atque monstrat, per quas vias materia peccans sit eliminanda, num per alvum, an per urinam, an per sudores, an per vomitum, an per sanguinis fluxum? Hanc igitur sequi, non ducere vel cogere decet ipsius Ministrum, Medicum; quicquid enim hic molitur ducente natura, prospere succedit, contraniteute vero natura, frustra sunt, quæcunque propinantur. Eleganter hanc in rem Sydenham de Morbis acutus scēt. I. cap. I. Dicit ratio, si quid ego hic iudico, Morbum, quantumlibet ejus causa humano corpori adversentur, nihil esse aliud, quam natura conamen, materia morbifica exterminationem in ægri salutem omni ope molentis. Cum enim hominum genus, ita volente supremo rerum omnium arbitro, ac moderatore DEO, variis impressionibus forissecus advenientibus excipiendis aptum natum sit, fieri non potest, quin idem variis etiam malis fuerit obnoxium: Hisce rerum circumstantiis ita intime essentie humana intertextis complicatisque, ut nemo quisquam se ab aliis in solidum queat liberare, natura de ejusmodi methodo ac Symptomatum concatenatione sibi prospexit, quibus materiam peccantem atque alienam, quæ totius fabricæ compagem aliter solveret, e suis finibus posse excludere. Sed ut instantia una alterave jam dictorum veritatem asseramus, ipsa pestis quid, obsecro, aliud est, quam Symptomatum complicatio, quibus utitur natura, ad inspiratas una cum aere particulas pueris pueris per emunctoria Apoplemarum specie vel aliarum eruptionum opera excutiendas? Quid Arthritis nisi Natura providentia ad depurandum Senum sanguinem, atque expurgandum corporis profundum, ut cum Hippocrate loquamur? Duplici autem modo hoc naturæ molimen considerari potest, vel, quatenus id, quod uni parti molestum est, quocumque modo eliminare ex corpore studet, vel quatenus id, quod deficit uni, in altera parte refarcire conatur studiofissime.

§. XXX. Prius Mulieres nos docent, quæ foetui concipiendo & gestando a natura destinatæ plus humiditatis nutritiæ atque Sanguinis efficiunt, quam conservationi individuali impendi potest; adeoque ne superfluitates hæc extra ingravidationis tempus individuo atque toti corpori molestæ evadant, stato tempore sub menstruæ purgationis nomine evacuantur eadem, imo experientia docet quotidiana, viis evacuationi huic destina-

tis quocunque modo præternaturaliter se habentibus, ita ut nullus sanguinis exitus per eas concedatur, arterias turgentes in quacunq[ue] parte, ob individualem conformationem magis commoda, aperiri & per periodos suum contentum dimittere. Sic foetum humanum non per solita sed insueta loca ex ergastulo suo in lucem edi, præ reliquis *Barrholinus Tr. de Insolitis partus vis* quamplurima allegat exempla, atque viciniam jus potissimum observari, solide demonstrat. Præterea ponas, renes continere calculum multo majorem, quam qui per angustos Ureteres ad vesicam delabi valeat; nonne videmus, talem esse Ureteribus dilatandi se aptitudinem, ut commodissime lapides quivis majores absque dolore transmittere per cavitatem suam queant; quale exemplum vidi ante aliquot annos Trajecti ad Rhenum in nephritici cadavere, cujus Ureteres eum in modum erant dilatati, ut intestini cujusdam portionem mentirentur, quales nitidissime preparatos etiamnum asservat Amicus meus singularis Dominus *D. Leusdenius* Medicus Ultrajectinus. Globuli plumbei sæpe in partes immittuntur, qui sine multo dolore ac enormis hæmorrhagiæ metu obstetricante Chirurgi manu extrahi minus valent; quotidiana tamen docet experientia, tales globulos post plurimorum quandoque annorum elapsum in alia remotiore parte exitum quærere fibris partium sensum atque sensim ponderosis talismodi corporibus cedentibus, viamque ad peripheriam sternentibus. Sic post cranii vulnera natura fragmenta, quæ Chirurgus vi auferre non debet, sponte a toto separata atque protrudit. Sic pus, si in pulmonibus, aut serum, si intra fibrarum interstitia hæreat, venæ resorbent & ad massam sanguineam revehunt, per arterias ad renes deducendum & cum Urina excernendum.

§. XXXI. Majori admiratione dignum est, naturam, deficiente parte vel functione quadam alia ratione hujus jactura ut resarciatur, maxime esse sollicitam. Sensus unius objectum ab alterius organo non raro discerni ex *Dissertationis meæ de Tactu sensuum Externorum Moderatore* Anno 1695. habitæ §. 45. sqq. constat; quibus pauca addere sufficet; Præter *Dygbauum*, qui *tract. de Nat. Corp. c. p. 28.* Nobilem quendam surdum natum & per consequens mutum quoque a sacerdote quodam eousque edoctum refert, ut & ipse loqui & ab aliis prolata verba oculis percipere poterit, mihi simile exemplum notare Haerlemi contigit in Mercatoris Haerlemensis, cui Colart nomen, opulentissimi filia unica, Heister vocata, quam a nativitate surdam, hinc mutam, loquentem tamen, scribentem, legentem, matrisque non clara proferentis verba, sed labia solummodo moventis jus-

sa

sa exequentem conspexi; instruxerat autem eam D. Joh. Conr. Amman Medicus Amstelodamensis, ex Helvetia ortus, qui similiter in Tractatu, qui *Surdus Loquens* inscribitur, methodum suam exposuit. Præter sensoria posse & alias partes ac membra alterius munia, negente necessitate exequi, homo nos docuit, qui ante aliquot annos spectaculo circumductus nostras pariter visitavit nundinas; Hic enim manibus licet a nativitate destitutus utroque tamen pede atque ore scribere, illis tympana pulsare, chartas lusorias tractare, bombardam exonerare, barbam tondere, acubus fila adaptare &c. potuit. Nec ullum dubium est, quin nobis integros possidentibus sensus atque integra membra similia præstare concessum sit, modo industria atque consuetudo accedat. Adest enim eadem dispositio partium, & aptitudo agendi, seu conspiratio; Id quod quotidiana non solum confirmat experientia eorum, qui res læva manu ex Consuetudine æque commode versare norunt, ac alii dextra; verum etiam exemplum Johannis Leodiensis a *Dygeæo loc. cit. cap. 27.* allegatum, qui sylvam per plures annos incolens de esculenti cujusdam sapore ex odore judicare, naribusque procul percipere potuit, ubinam radices fructusve salubres crescant. Successu vero temporis inter homines iterum degens negotiis implicatus lautioreque victu nutritus, adeoque hanc odoratus excellentiam non amplius exercens istam naturam sagacitatem penitus amisit. Nec omittenda est singularis naturæ providentia, quam in Embryonum, functiones non æque ac adulti absolventium, conservatione monstrat. Cum enim per os cibum assumere & aerem ad pulmones admittere minus soleant, benevola eos natura prospexit venis umbilicalibus, quibus succus nutritivus a Matre ad foetum ablegatur, canali venoso, quo sanguis chylosus ex venæ portæ trunco ad venam cavam deponitur, anastomosi ovali, qua sanguis ex vena cava ad venam pulmonalem a digitur, & canali arterioso, quo sanguis ex arteria pulmonali ad nervum immediate protruditur; ut patulos mammarum tubulos succum nutritium fundentes taceam. Quæ tamen conformatio ætati huic peculiaris, postquam in lucem editus foetus omnibus suis rite præesse functionibus cœpit, successu temporis obliteratur.

§. XXXII. Diversimode partes corporis inter se conspirare, hætenus proluxe demonstravi; quoniam autem homo ex anima rationali & corpore constat, merito quæritur, num inter hæc partes integrantes aliqua notetur conspiratio seu Sympathia? Et quis negabit? nonne videmus, corpus animatum & vitale dici, quamdiu ipsi anima unita manet; ea vero absente

mortuum esse, & instar trunci nec se movere, nec quicquam agere posse? Nonne constat, eos, quibus conjugem in thalamum addiscendi spes est, res suas parum considerate peragere, & ad quæ sita sæpe minus conformiter respondere. quoniam continuo de amasia cogitant, ipsius pulchritudinem mirantur, amplexuum reminiscuntur, mellitos verborum globulos & omnia dista factaque quasi papavere & sesamo sparsa mente repetunt, ruminantque. Hinc salubre est consilium, quod diateticos Scriptores suppetunt, ut scilicet inter cibandum vel statim post pastum a lectione vel meditatione rerum ponderosarum abstinemus, ne Spiritibus animalibus menti vacantibus & a ventriculo revocatis chylicatio turbetur. Scilicet anima actionibus & functionibus est præposita, præsens igitur sit illa, i. e. aliorum cogitationes non dirigat, necesse est, succedere si debeant nostri labores.

§. XXXIII. Merito hic imaginationis ejusque virium facio mentionem, de qua belle *Fienus de Virib. Imaginat. conclus. 23. Qui imaginatur Venerem, ei coles excitatur, & Spiritus moventur versus genitalia, tanquam ad instrumentum actionis, de qua est imaginatio. Qui imaginatur cibum aliquem lautum, ei saliva ad os moveretur, & ad palatum, quod est instrumentum gustus. Cum cogitamus de mingendo, vel videmus alios mingentes, aut egerentes, miclurimus aut cacaturimus. Cum videmus alios comedentes, aut de cibo cogitamus, incipimus famere. Sic ex imaginatione morbos induci & curari, quilibet novit, mortem exin accelerari posse exempta docent ap. Marcell. Donat. Hist. Med. Mirab. lib. 11, cap. 2. Weinrich. de Ortu Monstr. cap. 17. Sennert. de Cons. & Dissens. Galen. & Chym. cap. 14. Hoc tamen in corpus jus phantasia non per se est concessum, quatenus illa in Objecti cujusdam repræsentatione consistit, sed per accidens, i. e. phantasia, quando objectum gratum vel ingratum cognovit, appetitum ad ejus sive persecutionem, seu fugam stimulat, hinc humores atque spiritus moventur, quorum accessus vel recessus, fluxus vel refluxus mutationes illas infert. Confidentia, quam ægri in Medici dexteritatem & peritiam habent, optime rem declarat. Hæc enim, prout Sennertus loc. all. rem exponit, reddit ægrum medicis præceptis & consiliis obsequentem; præcipue vero quia imaginatio aliquos animi affectus inducit, per quos humores & spiritus moventur, qui moti ad morbum vincendum vel debellandum faciunt. Ita confidentia in animo ægri generat letitiam, letitia autem excitat calorem nativum, & Spiritus; unde fit, ut cibi rectius coquantur, humores vitiosi vincantur, & morbus expugnetur. Hinc rusticis, (inquit Barthol. de Paralyt. Nov. Test. pag. 42.) non raro schedulis devo-*

raris

vatis curantur, quod propriis observationibus probant *Solenander Sect. V. conf. 15. §. 17. Job. Helwig. Obs. Med. 86. Schreckius Schol. in Eand. Deufingius in Exam. Pulv. Sympatb. pag. 65.*

§. XXXIV. Refero huc animi affectus, qui modo a corpore in mentem, modo a mente in corpus traducuntur; Perceptiones enim illæ excitantur, interdum in mente per corpus, quando (ut verbis utar Beate defuncti *Orthobii Oecon. Anim. Diff. XXXIII. §. 6.*) nimirum pro diversis Spiritum motibus, qui nobis objecta diversimode representant, varia in mente cogitationes oriuntur. Sic e, g. in exakte sanis lætitiã, in agrotis, & hypochondriacis præsertim, tristitiã deprehendimus, non ex causa alia, quam corporis pendentes, quod pro illius habitudine diversi illi affectus emergant, & ea mutata emendentur. Vice vero versa a mente affectus traducuntur in corpus, quando sc. pro diversis, quibus mens nostra agitur motibus, corpus quoque afficitur, i. e. varii motus in eo excitari amant. Nimirum hinc est, quod nullis vitæ molestiis turbati integra etiam valetudine ceteris paribus gaudeant, ac ægrotudines & morores ex ingente bonorum jactura enormes valetudinem nostram quoque ladant. Morbis profligandis affectus inservire, ira docet, quam restituisse paralytico motum *Valleriola lib. II. obs. 4. muto loquelam Barthol. Act. Med. Hassn. Vol. I. obs. 81. gaudium item, quod arthriticum sanasse Hildanus Cent. I. obs. 79* testatur. Contra vehementiorum animi affectuum effectus tristiores suggerit apoplexia frequens ex ira, & terrore. vid. *Loffius lib. I. obs. 14.* sic iram puerperis noxiam *Tulpius lib. II. obs. 18. & 20.* deprehendit. Imo alios affectus mortem excepisse Disputatio superiori anno apud nos habita satis confirmat. Prolixius hac de re agere non opus videtur, cum de *Unionis & Communionis Naturæ & Effectibus, quæ corpus inter & animam intercedit*, proluxius egerit Dominus *Hoffkunz*, nunc Superintendentens *Torgaviensis* in dissertatione ante hos 26. annos hic loci habita.

§. XXXV. Hæc satis dicta sunt de Sympathia, quæ in proprio corpore celebratur; Pergimus ad eam, quæ corpori humano cum reliquis Creaturis intercedit. Et ut speciem, cujus individua se invicem afficere capacia sunt, primum attingam, conspiratio illa ante omnia commemoranda venit, quæ matrem inter & embryonem intercedit.

§. XXXVI. Postquam enim ovulum imprægnatum ex testiculis muliebribus per tubam Fallopianam ad Uterum fuit delatum, eidem firmiter mediante placenta Uterina connectitur, & per venulas umbilicales aliosque canaliculos cæcos nutrimentum suum per novem continuos menses haurit;
hinc

hinc non mirum, succum hunc nutritium prava quadam imbutum qualitate eandem foetui communicare; dum sc. gravida, cui crocus erat propinatus, infantem croceo colore tinctum peperit. vid. *Amatus Lusitanus*, & auriginosa foetum ictero imbut, vid. *Bierling Thes. Theor. Pract. obs. 89.* variolosa, morbillosa & lue venerea laborans foetum his morbis corruptum enixa est. vid. *Hildanus Obs. Chir. 55. & 56. Cent. IV. & Rhodius Cent. III. obs. 83.* Spectat huc jus hereditatis, quo sani parentes ut plurimum sanos, morbofi valetudinarios generant, quatenus parentum robustiorum semen laudabile firmam corporis texturam, & actionum cunctarum vigorem proli inducit, & v. g. longævum longævum, nephriticus nephriticum generat. Hinc observamus familias, quarum aliæ peculiarem corporis agilitatem, & formositatem, aliæ morbos sibi ita vendicant, ut omnes vel plerique ex hac stirpe sati illis laborent. Non autem humores & Spiritus tantum Nati hoc modo afficiuntur, quemadmodum sanguineos, scorbuticos, lue venerea affectos, sensuum acumine præditos & stupidos similem sibi prolem alere constat; sed partes quoque solidæ, dum proceros a proceris, pusiones a pusionibus, gibbosos a gibbosis, claudos a claudis produci palam est, imo eodem ætatis aut annorum circuitu, quo parentes valetudinis rationem mutarunt, Natum ex hereditate simile quid pati posse, evincit singulare exemplum *Borelli Cent. I. obs. 7.* de Parente quodam, cujus genu anno ætatis 15. icu luxatum fuerat, quique per totum vitæ cursum hinc claudus factus ex uxore duos suscepit filios, rectos & bene usque ad annum 15. conformatos; quo tamen elapso sponte sua eorundem genuum ossa pariter dislocata fuerunt; probabiliter satis, vitio parentum hereditario usque ad hoc tempus latitante, postmodum vero prorumpente. Nec impossibile est, posse morbos avorum in nepotes intacta intermedia sobole propagari, pro diversa scilicet utrorumque textura partium, temperamento, & rerum n. n. regimine. Sed quid de Nævis atque figuris infantum à Matrum imaginatione ortis dicam? Si de signis indeterminatis sermo tantum esset, facilis prostaret ratio; Quodsi enim mater à lupo territa pallidum edat infantem, vel si gladio aut fuste percussa prolem mortuam gignat, phantasiæ viribus hoc est adscribendum, quæ eodem modo corpus alienum, quo proprium afficit; Turbat enim hoc appetitum, & affectus, humores & Spiritus alterat, quæ alteratio ad foetum propagatur. Sin vero de Signaturis & Notis determinatis ratio sit exhibenda, dum e. g. cerasa, mora, fraga a Matre desiderata vel solo colore & macula aliqua rubicunda vel producta aliqua substantia carnea, rotunda,

da,

da, colorata in foetu notantur; hæret aqua; & quid mirum? hæsit enim hic etiam viris magnis & eruditioribus. Sane a confusa humorum ac spirituum accessione vel recessione certæ illæ notæ, certam habentes figuram, certam quantitatem, certum colorem, certumque situm formari neutiquam possunt; quæ enim a glire terretur mater, gliris, quæ ab alio animali, alia foetum imagine signat. Huc spectat Historia, quam à Clarissimo D. Wolfen Practico Quedlinburgensi per epistolam nuper accipi: *Mulier, scribit, in pago Neuenstadt ab urbe Quedlinburgo prope distans, gravida sit, eoque tempore templum visitans attente semper contemplatur angeli figuram, ligno excisam; præterlapsis IX. mensibus parit puellam, optime exprimentem faciem dicti angelifaciem, ita ut a quovis similitudo facile agnosci possit.* Horum *Φαινομένων* rationem redditurus Sperlingius de format. *ser.* perhibet: *Res omnis in specierum consistit communicatione, ita quidem, ut species a phantasia percipere matris sanguini & Spiritibus communicentur, post factum sanguini & Spiritibus imprimantur, & ibi juxta exemplaris formæ matricem ad hoc & non aliud formandum dirigant ac imprimant.* Sed æque obscura res manet, cum qua ratione species istæ, harumque communicatio concipi rite possit, non adeo in propatulo sit. Non autem gestationis solum tempore eam Matris phantasiæ esse vim, verum etiam conceptionis, testantur fœminæ, quæ concumbentes elegantes ante oculos ponunt picturas, ut liberorum pulcritudine promoveatur; vid. *Krebs de Ligno & Lapide Part. I. class. 2. Stengel. de Monstris cap. V. §. 9.* Sic nota est Historia Reginae, quæ æthiopem peperit, cum & ipsa & Maritus candidi essent, ob depictam in lectuli parte superiori similem figuram; scilicet canente *Thoma Moro:*

*Atqui graves tradunt Sophi:
Quodcumque Matres interrim
Imaginantur fortiter,
Dum liberis dant operam;
Ejus latenter & notas
Certas & indelebiles*

*Madoque inexplicabili
In semen ipsum congeri:
Quibus receptis intime
Simulque concretescentibus
A Mente Matris instam
Natus refert imaginem.*

§. XXXVII. Ex utero egressus eandem cum Matre continuat conspirationem, cui in matrice jam allvefactus fuit infans. sc. eo humore, qui in Matris nutrimentum faceßere debebat, ore haurit hic ex mammis turgentibus. In Mstis paternis sequentia invenio annotata: *ipsemet expertus sum; matrem aliquando infantem lactantem, cum absens esset, & infans ejularer*

D

cu-

cupidine lactis, in mammis dolorem sensitisse & dixisse: Certe scio, quod meus jam infans ejulet, & hac dicentem ancilla ad infantem avocavit: afferentem vero, se percipere in mammis compressionem quandam, quasi manu comprimeretur. Phænomeni veritatem Parentis dexteritati confusus in dubium non voco. Num autem vera hæc dicenda sit sympathia, i. e. num in mamma Matris doloris sensus ex eo oriatur, quod infans ejulet, ambigo; Primo enim simile *Φαύομερον* in aliis Matribus (non dicam Nutricibus Conductitiis) prolem lactantibus non observatur; Dein connexio nulla apparet, qua ejulatus infantis potum desiderantis mammam, non autem ipsam Matrem vel aliam ejus corporis partem afficiat. Dicam quid sentiam; suppono (1.) tubulos Matris lacteos & mammæ, dum foetum lactat hæc, subsidere, & contento suo aliquatenus privari, iteratis autem sanguinis circulationibus post alimentum assumptum novum lactis proventum recipere. (2.) certis diei horis Matrem, ut fieri solet, ubera lactanti fugenda præbuisse. Fieri ergo potuit, ut lacte turgida mamma talè compressionis sensum perpessa fuerint, quem admodum vesica Urinaria urina turgida comprimi videtur, ea sc. hora, qua foetum alias lactare solebat, eodemque pariter tempore foetus ex consuetudine & appetitu naturali potum desideraverit. Celebranda potius venit illa Sympathia, quam Græci *συνγῆς* vocabulo exprimunt, dum se Parentes Liberos & vicissim illos mutuo amore complectuntur; Dependet autem ista a congenita partim propensione, partim per consuetudinem natis inculcatur; ita ut rarum sit & inauditum exemplum, ejus *Jonstohn Thaurmatogr. Curios. pag. 473.* meminit, de Patre, qui filium legitimum non aliter abhorrebat, quam feles cæteri. Num vero hæc Sympathia in distans quoque operetur, qua stio exurgit: affirmare hoc videntur exempla Matrum, quæ inter conjuncta & suavia alias consortia animum tamen ad voluptatem componere nesciunt; domum vero reversæ & de valetudine infantis adversa commonefactæ dicunt: *Es schwahnte mir, das Herz war mir schwer.* Verum cum sæpe tale quid contingat infantibus Matribus absentibus bene se habentibus, & vicissim Matres sæpe, hypochondriacæ e. g. de tali præcordiorum angustia conquerantur, rebus tamen domesticis bene constitutis, inter compositionis & divisionis fallacias hoc ipsum referendum esse apparet. Naturæ tamen Leges transgredi videtur ista Sympathia, quam de se testatur *Cardanus de Libris propr. pag. m. 98.* his verbis: *Cum ille (filius) crimen in carcere fateretur, si modo crimen erat, voluisse nec occidisse adulteram, cujus ego ne conscium quidem esse rebar, nonne convulso mihi corde, lacerato, disruptoque exclamavi: Hen quoniam filius meus hac hora fateretur.*

faletur, se veneno sustulisse uxorem, consciusque est ejus, de quo accusatur; ob id que capite punietur? neque enim ego noveram, quam causam habuissent conatus iam stulti atque irriti, ut vel iudicio meo tum damnaretur.

§. XXXIII. Ab hac ad eam sympathiam ordo nos ducit, quæ inter reliquos homines notatur, sive cognationis vinculo ii sint conjuncti, ut fratres, consanguinei, sive minus.

§. XXXIX. Possè duos fratres iisdem morbis tentari hæreditariis potissimum, eodemque mortis genere obire, extra dubium est; cum iisdem Parentibus sati, eandem corporis texturam, eosdemque morborum fomites gerere possint. Sic *Gassarellus in Curiositat. Inaudit. cap. 7. §. 7.* refert. *Nostro tempore Rictii, Provincia Urbe Episcopali observatum est, ubi, cum gemini fratres sibi persimiles essent, neuter eorum laborabat, quin alterum subito similis morbus corripere, aut si alteruter forte lataretur, aut tristitia afficeretur, alterum protinus idem affectus occuparet.* Sed de hoc sermo hic non est. Quæritur potius, num uno fratre morbo quodam laborante, alter eodem ex Sympathiæ jure afficiatur? Prostant enim exempla, quod fratre uno variolis inquinato, alter in alia regione degens iisdem fuerit tentatus. Causa tamen non a Sympathiæ Legibus videtur ducenda. Contingere enim potuit, ut duo fratres eodem temperamento præditi eosdem ad morbos hæreditarios, quales Variolæ sunt, fomites foverint, qui eodem tempore a causa procacitica ut aeris constitutione, diætæ ratione, excitati vires in corpus exerere, & in utroque eundem morbum concitare potuerunt; Spectat huc exemplum duorum fratrum, uno partu, unoque die natorum, uno defunctorum, uno sanctis adscriptorum, in quorum laudem *Simon Marolus Episcopus Vulturariensis* sequens conscripsit carmen:

*Una dies peperit, mirram dedit altera, Mortem
Alteram, & in Sanctos lectus uterque fuit.*

*Felices Fratres, quorum communis Origo,
Vita, Corona, obitus, Gloria, Festa dies.*

*Quin communis erat mens & cor, dicite, sed vos
Corde uno possint corpora bina regi?*

§. XL. Nec inter Consanguineos peculiaris notatur Sympathia vel Antipathia. *Riedlinus lin. Med. Ann. 1697. pag. 259.* mulieris mentionem facit, quæ per 10. fere annos Melancholia & Sudoribus Hæcticam minantibus laboravit, frustra propinatis remediis, retulit tandem, se, ut alia nefanda prætermittam scelera, cum patruo suo aliquoties rem habuisse, & ex hac

furtiva Venere concepisse, hincque putavit, sanguinem suum a consanguineo admisso adeo corruptum fuisse, ut inde dicta mala subsequuta fuerint. Quin & aliorum animis ea infidet opinio, conjugium consanguineorum & vicina affinitate conjunctorum minus prospere fausteque cessurum, sed conjuges discordes variisque morborum generibus obnoxios fore. Cujus rei tamen fides non solum valde sublesta est, sed inter causas naturales nulla allegari posse videtur; Consanguinei enim, cum eodem sanguine orti sint, eandem forsitan humorum crasin obtinent, adeoque semina in coitu mista tantum abest, ut dissimilitudinem quandam inter se servant, & alterutrus sanguinem corripiendo morbos inducant, ut constantem potius partibus harmoniam concilient. Quid quæso in primo mundi exordio Caino non fuisset metuendum, qui nisi Germanam uxorem ducere non potuit? Nonne Deus ipse jussit, ut vidua *άννη* defuncti mariti fratri nubat? nonne Patriarcha Jacobus duas sorores in thalamum adsciverat? nonne Herodes Tetracha in Galilea fratris conjugem uxorem duxerat? Nonne, ut ex profana Historia exempla adducam, Imperator Antoninus Caracalla novercam suam Juliam pro Coniuge habuit? Nonne hodiernus Lusitanæ Rex Petrus cum Fratris Alphonfi Coniuge matrimonium inuit? quibus tamen omnibus ullum malum ex seminum commistione ortum fuisse non legitur.

§. XLI. Coniuges nunc considerandi sunt, inter quos aliqua morum similitudo vel alia quavis in re harmonia ut plurimum observari perhibetur; quæ conspiratio cum moralis sit, nec physici quid sapere videatur, talesque qualitates ab iis possideantur, antequam matrimonii vinculo combinentur, ad nostrum scopum facere non videtur. Quoniam vero talis inter conjuges intercedit necessitudo, ut eadem mensa, eodem lecto utantur, oculis delectentur, concubitum celebrent, facile fieri potest, ut poculis mediantibus oris ulcera, halitu fomitem phthisicum, effluviis sub stragulis e morbo corpore exhalantibus & loticis communionem miasmata scabiei aliorumque morborum contagiosorum, imo partium genitalium contactu luum Veneream alter alteri communicet. Casu autem & absque peculiari coniugibus propria Sympathia factum esse existimo, ut, referente *Valleriola lib. VI. obs. 2.* Chirurgus quidam gravi pleuritide affectus intra undecimum morbi diem mortuus fuerit, ejusque uxor confestim a morte mariti in eundem morbum incidit, & paribus Symptomatibus affecta undecimo obiit. it. ut *Montepelii Dominus Boqua* & ejus uxor ætate confecti eodem die mortui

mortui & eodem feretro terræ matri demandati fuerint; it. ut Avenione Franc. Merula Legum Doctor ejusque conjux eodem die fato concesserint.

§. XLII. Nunc dispiendum est, quale homines nullo vel consanguinitatis vel affinitatis vel matrimonii nexu juncti jus in se invicem habeant? Ubi iterum morales linquo sese affiendi causas, dum scilicet homo homini DEus, angelus, lupus, diabolus dicitur, & vel insidias struit, vel benevolentia documenta exhibet. Physicas solummodo sector rationes; quæ duplices videntur; Agit enim homo in hominem vel per contactum immediatum, vel mediantibus effluviis. Immediate hoc contingit, dum manibus concutiendo, pedibus calcando, dentibus mordendo, mille mala doloresque corpori alterius alter inducere valet. Sic iratarum in Candia foeminarum morsus venenatos & prope insanabiles esse Authores testantur. Wenn die Weiber im Zorn einen beißen/ so sey solch blutrünstig Verlezen so vergiftig und schädlich/ als der von einem wütendem Hunde verletz oder von einem Scorpion gestochen worden. *Joh. Jac. Breuning Itin. Part. IV. cap. 4. conf. Neuschütz Part. III. lib. II. cap. II.* Mediantibus effluviis hominem ab alio ladi posse, nemo negabit, cui contagii natura cognita fuerit; Hæc enim non solummodo humores inquinat, sed Spiritus animales pariter afficit, ut in peste; imo & in partes solidas determinatas agit, ut ophthalmia, angina, pleuritis, dysenteria contagiosa & phthisis docet. Non autem absoluta contagii hujus vis in corpora est, sed illa solum occupat, quæ dispositionem ad illud fovendum nacta sunt; quemadmodum videmus, multos, qui peste laborantium curam gerunt, immunes ab hac lue manere. Nec necesse est, ut specie idem morbus contagii vi in aliis corporibus producat, quin videmus, consimilem dispositionem p. n. in eis hoc quandoque imprimere. Sicut *Tulpius obs. lib. IV. cap. 8.* testatur de foemina, quæ ulcerato mammae carcinomate laborans famulam non solummodo operam ipsi continenter navantem eodem malo imbuit, sed sibi quoque, qui mali curationem in se susceperat, talem impressionem communicavit, ut præter insignem cordis defectum, aliquando guttur usque adeo exulceraverit, ut non Mercurio sublimato solum verum etiam forfice quotidie opus fuerit, ad auferendas crustas a depascente veneno in faucibus excitatas.

§. XLIII. Multæ equidem, fateor, circa ejusmodi conspirationem circumferuntur nugæ; Sic non facile duos simul ex cantharis cerevisiam haurire videbis; vana enim illorum animis insidet persuasio: Sie möch- ten einander die Rösche abtrinken. Quæ quidem Consuetudo quemad-

modum minime taxanda est, ita ex alio fonte ortum traxisse videtur. Scilicet a prima pueritia ita instituitur, ut Superioribus honorem conferentius illibatam, hinc eam ab causam Inferioribus bibere non convenit, illis potum haurientibus; sicut alias a prima institutione os maculatum mappa abstergere prohibemur, non quidem, licet ita doceamur, ne os pustulis deturpetur, sed ut munditiei studere assuescamus.

§. XLIV. Magnam visui esse efficaciam, multi credunt, ita ut in quorumvis hominum conspectu fonticulum mundari, vulnus ulcusque deligari non permittant, rationem reddentes; Die Augen wären süchtig; alii mutuo aspectu amorem conciliari ac per visum fascinare quosdam posse sibi persvadent; quemadmodum canit Poeta:

Nescio, quis teneros oculis mihi fascinat agnos?

Verum prius assertum falsa nititur hypothesi, visionem fieri per emissionem radiorum ad sua objecta; cum per eorundem receptionem potius sensationem hanc formari sit supponendum. Oculi E. quatenus visus sunt organum & vident, laedere neminem possunt. Id tamen inficias ire nolo, posse hominem quandam pravis scaterere humoribus, eosque per poros, ut totius corporis, ita etiam oculorum sub effluviis nomine extra corpus dimittere, qui ad fonticulum, vulnus, vel ulcus delati dolores excitant, vel consolidationem impediunt, quemadmodum videmus ophthalmicos ophthalmiam, lippientes lippitudinem cum aliis communicare, non quod homines adspexerint, sed quod miasmata contagiosa ex oculis ipsorum emanantia versus adstantes fuerint disseminata. Sin mutuos amores nudus conspectus conciliet, cur quæso repulsam sæpe fert ab amasia amans? Nec tamen nego, concitari quandoque duas personas ad reciproci amoris constantiam ad primum conspectum, hunc nihilominus effectum non videndi facultati & efficaciam, sed vel oculorum pulchritudini, vel formæ elegantiam & faciei decori, quod in quo consistat, determinari sæpe numero non valet, in acceptum omnino referre decet. Quemadmodum e contrario moribus pariter atque formæ debetur, ut odium nescio quale in hunc vel illum conjiciamus, ipsiusque consuetudinem fugiamus, juxta illud *Martialis: Epigr. 33, lib. I.*

Non amo Te, Sabidi, nec possum dicere, quare,

Hoc tantum possum dicere, non amo Te.

Quod vero oculis quis fascinare possit, vel fabula est, vel Cacodæmonis ope & modo supernaturali contingit.

§. XLV. Nec majori fide dignum est, dum ore fascinum fieri quidam cre-

credunt, quando scilicet laudibus extolluntur infantes: Wann sie beruffen oder beschryen werden / adeoque superstitione non caret antidotus, laudationi præservandi sine addita, quod præfscine dixerim, q. d. ne noceat. Credulæ enim gentilitati diabolus pervasit, verbis induci & abigi posse morbos, quæmadmodum & industrius rerum naturalium convasator *Plinius lib. XXII. cap. 3. Hist. Nat.* longum sic curatorum & curantium catalogum recenset, qui quoque apud *Heurnium Meth. ad Pr. pag. 664.* videri potest. Quomodo enim, quod spiritu fere ipso citius dissipatur, talem habebit potentiam, ut tam subito corporis intemperici alterationem inducere possit? quomodo quod omnis efficacix expers natura esse iussit, efficaciam aliquam de se edet? sunt verba notæ tantum rerum, & solummodo ex pacto s. θεσει hominum significativa; si enim Φύσει illud haberent, indistinctum omnia hac pollerent facultate, & tum supervacaneum esset eadem certis vicibus cum rhythmo, murmure, expuitione & aliis anilibus efferre Ceremoniis. *Augerius* equidem *Ferretius lib. II. M. cap. II.* eam potentiam non ἀπλως deducit a verbis, sed ex vi nostri animi dependere putat, qui potenter, quod concepit, operetur; Tali vero conceptui, cum sit in Catalogo immanentium actionum, repugnat, ut de corpore in corpus meare possint, neque tantillum in alio poterunt operari corpore. Nec sequela a *Quercetano in Pest. Alexicac. sect. 41.* formata consequentia bonæ valore nititur, qua intendit, ex contrariorum natura certum esse, verbis quandoque pelli posse morbos, cum sint verba vel incantamenta, quæ morbos inducere possint; Etenim nunquam probatum dederunt verborum Patroni, quod talia sint verba, morbos natura sua inducere valentia. Permittente quidem DEO, sagas suis cantibus homini nocere posse non inficias iverim, ut si in principium & originem talium effectuum inquirere christiano more velimus, malum illud esse & a malo reperiemus, ipse scilicet *dæmon* (aureis hic utor verbis magni *Scaligeri Exerc. 349.*) agit, quod stultus ille ac vecors *magus suis verbis agere se putat.* Nec divinorum verborum (quæ *Mart. Delrio lib. II. Mag. disquis. qu. 8.* ad morborum depulsionem sine morsu conscientia adhiberi posse statuit) recitatio & usurpatio ulla hic valet prærogativa, siquidem *Apostolus II. Timoth. 3. 16.* eorum commoda delineans de Utilitate in *ιατρικη* nihil addit; Multo minus illi excusandi sunt, qui dum in significativis & usitatis verbis non inveniunt, quod quærunt, ad suum *Calaminar, bax, pax, max adimax* & alia *δισημαστικα* diabolica & barbara configiunt nomina, in iisque, præcipue in vulgari *Abmatabu* omnem collocant fiduciam,

am. Quæcunque vero vis ab ore dependens in distans operari potest, per effluvia contingit, quatenus halitus hominis venenosus aut contagiosis misasmatibus (ut phthisici) imprægnatus adstanti malum aliquod affricare (e. g. phthisis) valet. Spectat huc Historia, quæ in *Transact. Anglic. Ann. 1699. pag. 87.* de malefico quodam refertur, qui aconita in faucibus recondita gerens Alexium Lopez inter fictas amicitias halitu suo venenoso e medio tollere cupiebat, nisi Fabæ S. Ignatii ab hoc gestata efficacia affectus mortuus concidisset, atque pœnam talionis luisset.

§. XLVI. Majori inquisitione digna est historia ab *Helmontio Tr. de magn. vuln. Cunt. §. 23.* relata: *Bruxellis quidam, dicit, in pugna nasum amisit, adivit Chirurgum Tagliacozzum, Bononia degentem, ut nasum prostolare-
rur; & cum incisionem brachii sui timeret, bajulum ad hoc conduxit, e cujus
brachio nasum dato pretio eruit; Mox tredecim circiter menses a reditu in pa-
triam repente nasus insititius refriguit, & abinde aliquot diebus putridagine ce-
cidit. Cujus rei inopinum casum investigantibus inventum fuit, eodem forte mo-
mento, quo nasus frigit, expirasse bajulum.* Circa quem casum monendum duco, hanc Chirurgiam Curtorum impossibilem a multis prædicari, a quibusdam variis difficultatibus subjctam & periculo plenam proponi. Pona-
mus tamen, rem succedere, inquirendum est, num nasus factitius computrescere possit, altero in remota regione mortuo? affirmantes ad pororum similitudinem inter nasum & pristinum corpus intercedentem, & effluvia utrinque secum communicantia refugiunt. Verum cum multa ponantur, quæ non satis probata sunt, & corpus in aliud extra spheram activitatis suæ constitutum agere minus valent; nec hanc rationem admittere, nec aliam allegare audeo, sagacioribus rei decisionem committens.

§. XLIX. Sed pergo & examino, qualem homo cum aliis Entibus foveat communicationem? Cum autem ea sint vel immaterialia l. materialia, illa primum delibanda sunt. Cum DEO hominibus intercedere communionem, quis negabit? Siquidem ad ipsius imaginem non solum creati sumus, sed & in eo etiamnum sumus, vivimus, & movemur, atque intimam Sacra Euchari-
stia refecti cum eo inimus unionem; atque DEUS super peccatores respicientes beneplacitum suum testatur. Angelos vero bonos tutelares hominibus aditare, malos vero insidias struere, Sacra nos docent Litera. Quo-
niam autem hæc naturales supergrediuntur Leges, sub nostram non cadunt considerationem. Inquirendum nunc solummodo est, num foemina cum diabolo coire & concipere possint? Infinita quidem Sagarum prostant hi-
storiae

storia, se cum Cacodæmone coitum celebrasse, fatentium; verum quoniam malus iste Spiritus membris destituitur ad hunc actum necessarius, uno verbo, immaterialis existit, tantum abest, ut cum *Roderico a Castro Part. II. de Morb. Mul. lib. III. cap. 6.* idem affirmem, ut potius cum *Wiero de præstigiis demon. cap. 24. §. 14. & de Lamiis cap. 21. §. 8.* ad læsam imaginationem hoc referam, cum, ut inquit *Jamblicus de Mysteriis, quæ fascinati sibi imaginantur, præter imaginamenta nullam habeant actionis & essentia veritatem.* Multominus concepissee eas dicendum; quin subdolos hic Seducator, mulieris uterum inflat, ut se ex illo gravidam existimet, exactoque tanto tempore, quanto uterum gestare solent mulieres, dolores graves in utero concitat, & aliunde sublatum infantem aut aliud quid dolose supponit, tumoremque ventositate concitatum illico solvit, & reprimat. Contingit tamen & hoc nonnunquam, ut dæmonum nomine veri congregiantur cum foeminis viri, veluti *Decius Mundus Paulina* potitus est, dum scilicet se *Anubidem* finxerat, vid. *Joseph. Antiquit. Judaic. lib. XVIII. cap. 4.* & Sacerdos quidam Saturni Tyrannus dictus sub DEI sui nomine primarias stupravit matronas, teste *Eusebio Ecclesiast. Histor. lib. XI. cap. 25.*

§. XLIIII. Ab immaterialibus ad materialia pedem promoveo; inter quæ universus mundus se sinit, quem quidem cum homine comparare multi fudarunt Authores, *Nanzelius* sc. *Scipio Clammontius, Fortunius Licetus, lib. singulari, cui titulus: de Mundi & hominis analogia, Basilius Valentinus Franc. Tidicus, Stephanus Roder. a Castro de Meteoris Macro-Microcosmi, Philippus Jacobus Sachs a Lewenheimb in Oceano Macro-Microcosmico, &c.* Quoniam enim viderunt, quod aqua, quam Universale rerum omnium principium esse præ reliquis contendit *Helmontius, Tr. de Element.* majores mundi semitas continua permeat pericyclost, ita sanguis pariter, vitalis ille liquor, minoris mundi canales jugi itidem perfluit circuitu, atque uterque humor utriusque naturæ commercia, (ut eleganter magno *Kirchero in Itin. Ecclat. Terrestri* passim audiunt) pertractat negotiatione &c. microcosmum s. hominem ad Macrocosmi normam fabrefactum esse, adstruere non dubitarunt. Certe *Paracelsus* Paradoxorum faber in similitudine hac constituit fundamenta universæ fere doctrinæ suæ *παραδοξολογίας*. Sed mira eum licentia in has Microcosmi parænas Medicæ indignas lapsum esse judicat *Helmontius de Febr. cap. III. §. 21.* quin gratuletur potius animæ suæ, quod figuram DEI vivi referat, non autem mundi. Nec nos moratur hæc analogia, cum potius de Actionibus solliciti simus. Scripturarii potius hic

E

taxa-

taxandi veniunt, cui sectæ *Arnoldum Bachimum*, qui *Pansophiam Enchiret-
cam* scripsit, merito accensemus, quod animam mundi s. spiritum univer-
salem, subtilissimum, passionibus tamen subiectum, divisibilem, sensu & ra-
tione præditum, scientia infinita hoc vel illud, adeoque etiam in Corpore
humano præstandi gaudentem, cognoscentem, vitalem, a Centro ad Cœ-
lum usque empyreum extensum statuerunt. Quoniam enim ejus existen-
tia, nec experientia, nec ratione, nec revelatione, probari potest, non est, cur
ipsi multa attributa & vires in corpora mundana horumque mutationes,
adeoq in corpus humanum adscribamus.

§. XLIX. Mundi communiter corpora in simplicia s. Elementaria
& Composita dividunt, quorum illa Peripatheticis Ignis, aër, terra, & aqua,
audiunt: Quemadmodum autem hanc controversiam impræsentiarum me-
am haud facio, in comperto etiam satis est, quanta igni sit vis in corpus no-
strum, dum non solummodo culinaris ad motum digitum comburit, & di-
stans membrum calefacit, verum etiam radii Solares cutis colorem immu-
tant; & quantam aqua noxam infert illis, qui ei immerguntur; de aère so-
lummodo pauca referam. Hic enim dum inspiratur non solum, sed &
corpus nostrum ambit, vario modo hoc alterare potest. Quantum enim
aëris mutatio ad valetudinem vel conservandam vel restituendam faciat, so-
lum nos Ciceronis exemplum docet, qui in *Bruto* s. de *claris Oratoribus* cap.
vi. de se sequentia narrat: *Erat eo tempore in nobis summa gracilitas, & infir-
mitas corporis, procerum & tenue collum; qui habitus & qua figura non pro-
cul abesse putatur a vitæ periculo, si accedit labor, & laterum magna contentio.
Eoque magis hoc eos, quibus eram carus, commovebat, quod omnia sine remissio-
ne, sine varietate & totius corporis contentione dicebam. Itaque cum me &
amici & Medici hortarentur, ut causas agere desisterem; quodvis potius pericu-
lum mihi adendum, quam a sperata dicendi gloria discedendum putavi. Sed
cum censerem, remissione & moderatione vocis & commutato genere dicendi, me
& periculum vitare posse, & temperatius dicere, ut consuetudinem dicendi muta-
rem, ea causa mihi in *Asiam* proficiscendi fuit. -- Ita recepi me biennio post non
modo exercitator sed prope mutatus. -- Nam & contentio nimia vocis recide-
rat & quasi reserverat oratio, lateribusque vires & corporis mediocrius habitus
accesserat. Excurrere nunc possem, atque monstrare, quomodo aër, sica-
lidus vel frigidus, humidus vel siccus, gravis vel levis sit, corpus nostrum al-
terare & immutare valeat, nisi præeuntem haberem *D. Christian. Job. Lan-
gium* Medicum apud nos quondam famigeratissimum, cujus præmaturam*

mor-

mortem omnes mecum Boni lugent; Is enim in disputatione, quam ante hos 7. annos de *Homine Aerometro* habuit, id ipsum luculenter deduxit.

§. L. Corpora mundana sunt vel cœlestia, vel sublunaria; Magnæ inter Physicos controversiæ aguntur, num corpora cœlestia s. stellæ influxum in sublunaria habeant, & corpus nostrum regant? Si dicendum, quod res est, agere in nos non possunt illæ, nisi mediante, qua cingimur, atmosfera. Eam enim comprimunt, rarefaciunt, effluviis inquinant; atque sic ad temperiem & texturam corporis, ex qua animæ pariter motus & inclinationes insigniter variant, & distrahuntur, aliquid conferre valent. Nullo tamen modo existimandum, futurorum contingentium & a libera agentibus profluentes actiones prædici, aut voluntatem illam liberissimam in nobis cogi posse, & ad hoc vel illud agendum determinari. Nugæ enim sunt themata genethliaca, & quæ hujus sunt profapiz. *Miseri enim erit Astro- rum conditio, si obstetricare chartis, characteribus, nominibus, picturis, sculpris, phantasis, bestis, insidiis & metallis cogantur. Quis quoque ille furor esset, qui hæcce excellentia corpora agiraret, ut invira ad placitum characterum proferrent energias? qua est cum aratris, anguibus & terrioribus sculpris pictis- que Sympatbia Cœlestibus?* ut dicit *Hæchstetterus obs. Dec. III. pag. 212.* Multa astrorum vel ob molis exilitatem, vel nimis remotum, in quo moventur, locum, nullam vel exilem in atmosphæram habent vim; A Sole calefieri corpora nostra, in propatulo est, atque a Luna, quæ nostro globo Terra- queo maxime vicina est, pro diversa vi, quam modo in apogæo, modo in perigæo constituta habet, atmosphæram alterari posse, vix dubitandum.

§. LI. Sublunaria corpora dividuntur in Terrestria, aerea, subterra- nea & submarina, ad triplex naturæ regnum communiter dictum, vegeta- bile, Animale & Minerale commode reducenda. Regnum Vegetabile com- prehendit plantas, flores, folia, radices, semina, arbores, fructus &c. Animale complectitur omnia viventia, sive sint quadrupedia, s. volatilia, s. natatilia, s. reptilia. Minerale suppeditat Metalla, Mineralia, succos Minerales, Lapi- des &c. Quæ omnia ita comparata sunt, ut sive simplicia sive arte chymica & culinari præparata ore a nobis assumantur, vel in succum & sanguinem convertantur, atque in corporis nutrimentum cedunt, vel pravos humores alterent, vel educant, atque partibus solidis tonum naturalem restituant, vel denique ita afficiant corpus, ut si non mors, enormis certe noxa sit metuen- da, hinc ista respectu corporis nostri commode sub alimentorum, medica- mentorum & venerorum nomine veniunt.

§. LII. Quam magnus etiam horum sit apparatus, miraque vis, magis tamen mirandum, quod *Homines* etiam post funera profint vel obsint. Nutritionem enim non solum corpori concedunt, quod Indi Anthropophagi docent, sed in medicamenta facessunt, non minus integra cadavera in mumiam præparata, quam partes, siue fuerint laudabiles siue excrementitiæ; (de his consule *Plinium* in *deu heilsamen Dreckapothecke* de utrisque *Beckerum* in *Medico Microcosmo*) imo venena nobis existere, ungues & compositio dela poudre de Succession satis patefaciunt.

§. LIII. Quæ quidem, quomodo has vires in corpus nostrum exerant, facile concipere licet, siquidem ore assumuntur, atque immediate humoribus immiscentur; an vero simili gaudeant potentia, si ore non capiantur, & in distans operentur, nunc dispiciendum. Affirmare hoc non dubito, quicquid tamen agunt, per effluvia agunt; Nutritionem quidem quod attinet, audiamus *Plinium Hist. Nat. lib. VII. cap. 2.* ita disserentem: *Astomorum gens sine ore, toto corpore hirta, vestitur in India frondium lanugine, halitu tantum vivit & odore, quem naribus trahit. & Massilium Ficinum, qui lib. IX. de vita producenda hæc habet verba: Legimus in calidis quibusdam regionibus ac plurimo passim odore fragrantibus, multos gracili corpore & imbecilli stomacho quasi solis odoribus ali.* Circa medicamentosam vim neque dubium superest; docent enim hoc Unguenta, Emplastra, Cataplasmata & amuleta, quæ extremam solum corporis superficiem contingendo & poros penetrando vires suas communicant. Venenorum demum efficaciam Metallarii, Chymici & Aurifabri Arsenicalica, Antimonialia & Mercurialia tractantes, loquuntur, quorum effluviis quandoque misere conficiuntur.

§. LIV. Transplantationis mentio hic facienda est, qua ægritudines transferuntur vel in animal brutum, vel in alium hominem, vel in rem inanimatam. Multa equidem ejus prostant exempla, quæ tamen nunquam semper sint bonæ fidei, dubito. Mihi certe tam felici hactenus esse non liquit, modum capere, quo in distans hæc actio & reactio fiat, seu quo medio communicetur mumia vitalis extra corpus alterata, cum mumia vitali in corpore residua. Cura certe Sympathetica, qua per Urinam æroti certo modo tractatam hujus ægritudines depelluntur, ab orco hoc seculo revocata iterum videtur. Ante hos tres annos cum Leowardiæ essem, Medicum talem Sympatheticum ibidem habitasse, urbem vero, quoniam solvendo non fuerat, modo reliquisse, comperiebam. Rotærodamum cum venirem,
famu-

famulum ejus offendebam, *Cornelium Stooch*, qui insignia prægrandia foribus appensa habebat, quæ infinitos ægros hoc medio curandos exhibebant, additis verbis: DOCTOR SYMPATHETICUS. Lugduni dein communi mensa fruebar sub insigni Civitatis Chaloni cum Medico Gallo, *Rouillet* itidem Sympathetico. Ante mea tempora eandem artem profitebatur in Belgio *Joseph Don Almerigo*, cujus famuli modo dictus *Rouillet* & *Redwitz* easdem Enchireses ab eo didicerat, (qua occasione, literæ docent ab *Almerigo* Belgico idiomate conscriptæ & in vernaculam translata, quæ in auffgefangener Brieffe achten *Dacquet* 1700. in der 105. Correspondentz leguntur) Hic ultimus in locis vicinis degens mira præstare se posse ebuccinat, sudores scilicet, alyum, vomitum, diuresin movere, etiamsi æger 20. & ultra miliaria ab eo distet, modo urinæ ejus compos fiat. Artem, fateor, (an ineptias dicam) addiscendi maxima me invadebat libido, quam cum hausissem, famam cognitioni minuebat. Videbam enim, nullam ei in rerum natura subesse fundamentum; nec eventus expectationi quoad singula respondebat, (nec ipse *Redwitz* singula præstat) ubi tamen aliquid præstabat circa sudorem remedium, ponderatis rite circumstantiis, fallaciam committi non-causæ ut causæ, certus evadebam. Ponamus tamen, vim aliquam operationi subesse, quis quæso eredit, eam ad 20. miliaria extendere se posse? cum singulis corporibus in alia acturis certa sphaera activitatis competat, ultra quam agere non possunt. Et cum non adeo inerme sit gazophylacium nostræ medicinæ, quasi vel infestissimis hostibus nullos opponere posset arietes, quæ quæso causa, tam infido & fallaci confidendi curandi modo? Rationes equidem naturales adducere conatur *L. Benjamin Scharff* in seinen unvorgreiflichen Gedanken von denen bissher heimlich und unerforschlichen gehaltenen Magnetischen Curen; quibus operatio talismodi commode explicari valeat; verum quoniam animam mundi pro fundamento habet, illis refutandis non insistam, cum quid de hac sententia sit habendum, ex superioribus constet.

§. LV. Epimetri loco addo quæstionem, num temporali aliqua in nostra corpora & nostras actiones sit efficacia? Multi quidem sunt, qui plantas vel radices certo die certaque hora effodiunt, majoresque inde sibi ab his pollicentur in Medicina vires; multi novilunii vel plenilunii tempore domum mutare detrectant, multi morborum Curationes certis diebus non aggrediuntur, &c. Verum quemadmodum lubens concedo, plantas ad usum Medicum indifferenter non esse colligendas, sed observandum se-
dolo,

dulo, num succo scateant, num floribus superbiant, vel destituantur? illud tamen non diebus certis in acceptum referendum est, utpote qui Non-Ens, & mensura solummodo sunt, a nostra voluntate dependens; nec intererit quicquam, sive illa XI. sive XII. noctis hora, sive festo Johannis seu die antecedente effodiantur; Nec nostræ actiones juxta tempus sunt mensurandæ; siquidem eadem fortuna domus mutationem comitabitur, sive plenilunii sive novilunii, sive intermedio tempore illa adornetur. Tandem quam largiar, non quilibet omnibus morbi temporibus esse molendum, siquidem alia sub ejus principio, alia sub augmento, alia sub statu, alia sub declinatione propinanda sunt, nec omnibus temporibus venam secandam, purgantia exhibenda esse; hæc tamen non a tempore qua tali, sed vel a morbi motu, & genio vel ab ægri constitutione vel ab atmosphære conditione dependent. Sæpius enim alias recte agendi præterlaberetur occasio, quæ tamen præceps est, & sanitatis hostij jus concederetur, ut totam impetat, & destruat corporis œconomiam; quo intuitu *ναίσις* a divino Hippocrate *ὄζυς* nominatur.

F I N I S.

COROLLARIA.

- I. Haud absurdum est statuere, paroxysmum Apoplecticum per opiata quandoque tolli posse.
- II. Navi Materni non sunt Qualitates occultæ.
- III. Nec Cura per Transplantationem est Qualitas occulta.

Ung V 8

ULB Halle 3
001 516 264

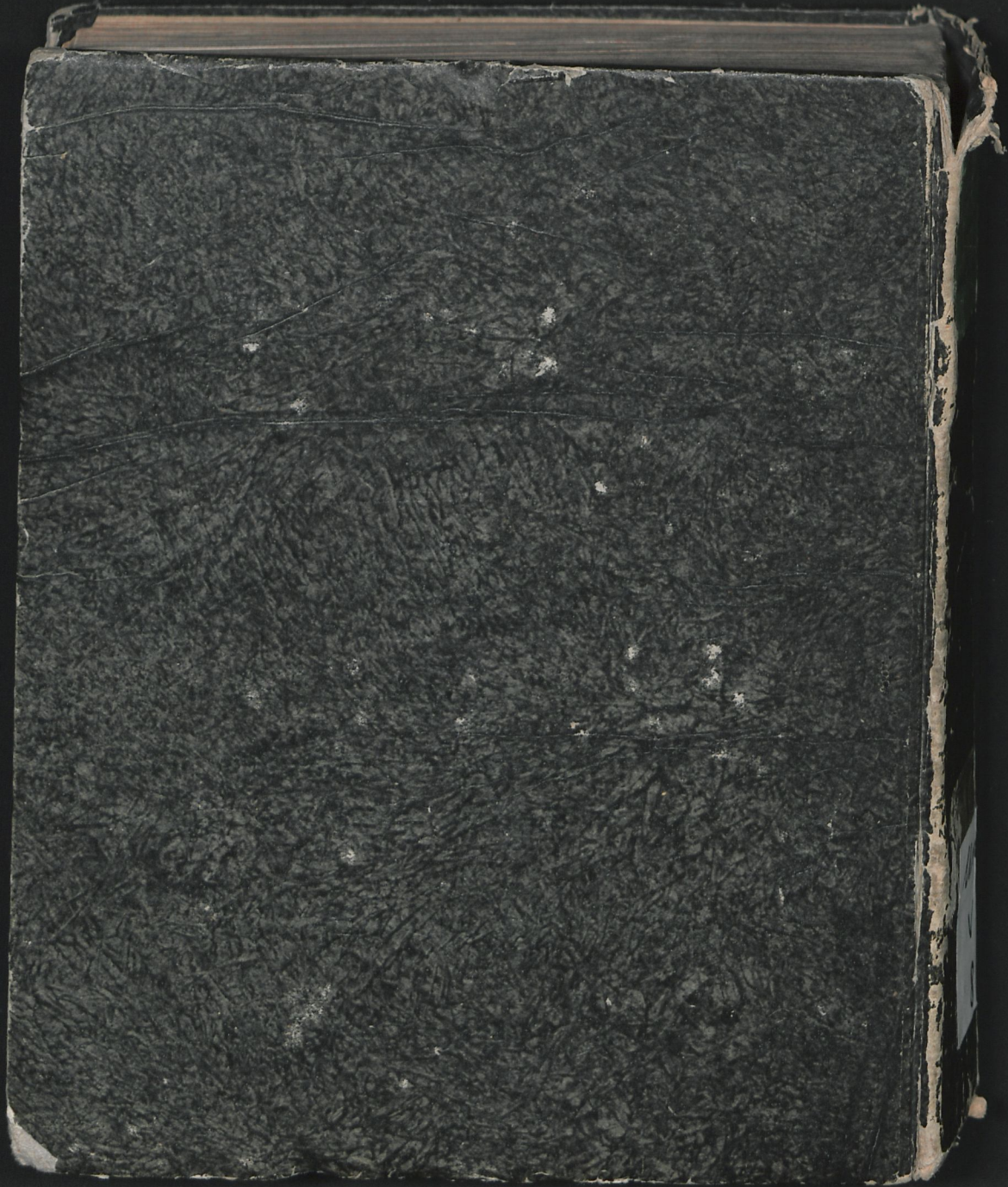

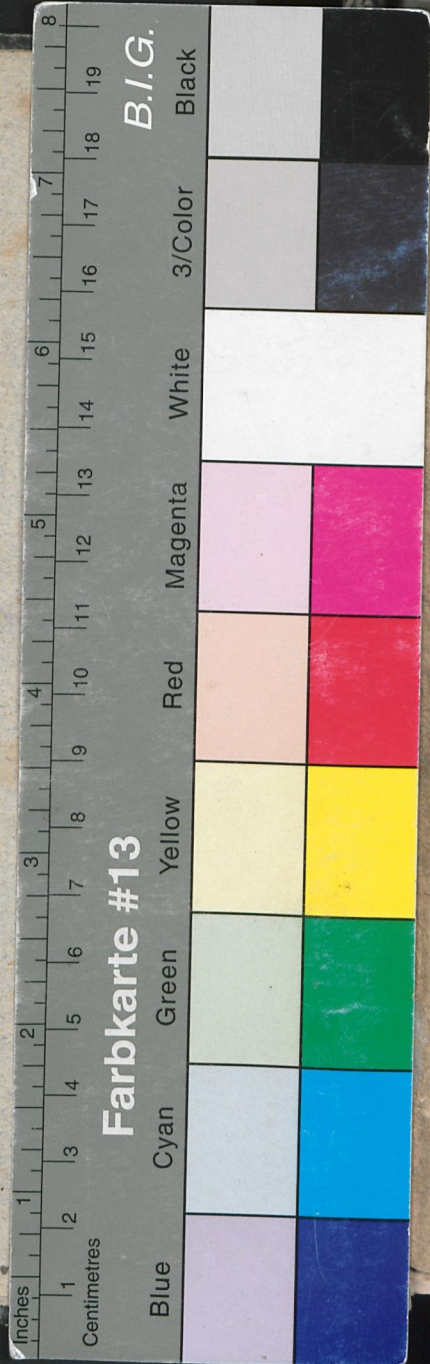
sb

VO 18
VD 17

7

DISPUTATIO MEDICA
CORPUS HUMANUM
**SYMPATHE-
TICUM**

sistens,
Quam,

Gratiosissima Facultate Medica

Indulgente,

Pro **LOCO**

in Eadem obtinendo

ad diem 19. Augusti A. C. M DCCCL.

H. L. Q. C.

publice ventilandam

exhibet

**MICHAEL ERNST ETTMÜL-
LER, M. F. Phil. & Med. Doct.**

Respondente

Friderico Friedel/ Scaudiza-Ciz, Misn.

M. C.

LIPSIÆ, Typis JOH. GEORG.

